

TELEGRAMĂ

Primul-ministru al Israelului, dl MENACHEM BEGIN, a adresat următoarea telegramă :

**Eminenței Sale
dlui Șef Rabin
dr. Moses Rosen**

Un An bun urăm maestrului și învățătorului nostru venerat, familiei D-sale și fraților noștri din comunitatea evreiască din România. Fie voia Celui Atotputernic ca anul viitor să fie un an de pace, de întoarcere în Sion, de înflorire și fericire pentru întreaga Casă a lui Israel.

MENACHEM BEGIN

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

Fostul președinte al Israelului, prof. Efraim Katzir, la Templul coral

În cea dintii seară de Roș Hașana 5744 (miercuri 7 septembrie 1983), enoriașii Templului coral din București s-au bucurat de o deosebită cinstită. Fostul președinte al statului Israel, prof. Efraim Katzir, care a participat la Simpozionul internațional de macromolecule ce s-a ținut la București în prima decadă a lunii septembrie 1983, a venit la Templu spre a rosti rugile de început de An Nou, împreună cu obștea noastră sfântă. D-sa a fost însoțit de dl Zvi Raver, consilier al Ambasadei statului Israel la București.

Corul Talmud Tora a umplut „pauza” dintre Minha și Maariv, dintre ultima rugăciune a anului 5743 și prima a anului 5744, cu o serie de frumoase cântece tradiționale, care au început cu „Heiveinu Shalom-Aleichem”, au continuat cu un impresionant „Avinu Malkeinu” și au terminat cu „Lešana Habaa Bİerușalaim”.

Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a rostit apoi, în cadrul predicii festive, un cald cuvânt de salut către înaltul oaspete „a cărui prezență simbo-

lizează — spunea Eminența Sa — împlinirea unui vis multimilenar”.

Cuvântarea Eminenței Sale a impresionat profund. Dl profesor Katzir l-a felicitat călduros și cu mult respect.

A urmat apoi citirea Mesajului de Roș Hașana 5744, al dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen. Citirea a fost făcută de dl ing. Theodor Blumenfeld, președintele Comunității evreilor din București.

Prim-cantorul Willy Harnik, acompaniat de corul Templului, condus de dl Isac Ledeanu, a oficiat ruga de Maariv, într-o atmosferă de pioșenie și reculegere deosebită.

Cursanții de Talmud Tora Hermi Proch și Alexandru Șefler au oficiat, la urmă, ruga de Kiduș, cu melodia tradițională.

La terminarea rugăciunii, enoriașii, care au umplut templul pînă la refuz, au urcat, rînd pe rînd, pe „Bima — estrada templului, spre a strînge mîna și a felicita pe Eminența Sa și pe înaltul oaspete, cu urarea „SANA TOVA”.

„O mică surioară”

PRIMA SEARĂ DE ROȘ HAȘANA LA TEMPLUL CORAL

„Ne aflăm בין השמשות la răs-pîntia dintre un an și celălalt. Trăim acum clipele cînd לא שקעה שמשו של זה עד שורחה שמשו של זה. «În timp ce apune un soare, răsare un altul». Nu-i vorba, în această expresie talmudică, numai de o răsruce solară, ci de una istorică. Străbăteam o perioadă de tranziție, ce-și găsește expresia, în aceste momente de «punte» între un an și celălalt. Generația noastră face puntea între Diaspora și Eretz, între un trecut dramatic și un viitor al minții.

Recităm în această pauză dintre rugăciuni și dintre ani un poem, dintr-o mică «mică surioară», care evocă suferințele și umilințele, doliul și jalea pe care le-a suferit în anii care au trecut, și strofele poemului au ca refren cutremurătorul verset תכלה שנה וקללותיה «Fie ca odată cu sfîrșitul anului să vină și sfîrșitul alor sale blesteme».

Poetul însă a întrevăzut, a sperat și a proclamat, în același poem, al «mică surioară», în a sa ultimă strofă, venirea vremurilor în care, la acest popas între ani, în locul gemetelor și suspinelor, la retrospectarea blestemelor zilelor din calendarul ce se încheie, putem privi cu bucurie, cu nădejde spre calendarul cel- deschidem și să ne rugăm תחל שנה וברכותיה «Fie ca odată cu anul care începe, să înceapă și ale sale binecuvîntări».

Mă bucur mult, preavenerate domnule profesor Katzir, că mi-a fost hărăzit prilejul să vă întorc puțin din amabila ospitalitate ce mi-ați arătat-o oricînd ori aici binevoit a mă primi la Ierusalim, Orașul Sfînt. Cu atît mai mare e bucuria mea cu cît noi, evreii din România, ne putem mindri cu aportul de muncă, de devotament și talente ce-l aduc frații și surorile noastre la reclădirea «Cetății lui David», la reînflorirea Sionului, la renașterea Israelului. În același timp, sîntem mindri că aici, în locurile în care ne-am născut s-a terminat, odată pentru totdeauna, cu «anii blestemului» și au început «acei ai binecuvîntării». Cu înțe-

(Continuare în p. 6)

GÎNDURI DE IOM KIPUR

UN PISC AL VIEȚII

De patru mii de ani urcăm mereu. Avem în străfundurile sufletelor noastre sentimentul că, dacă ne-am opri, prăpastia istoriei ne-ar înghiți. Destinul iudaic se află sub semnul unei neconținute Alia-Ascensiuni. Cel dintii evreu — Abraham Haivri — și-a înțeles misiunea de-abia atunci cînd a dat urmare îndemnului dumnezeiesc הָבֵינָה נָא הַשְׁכִּימָה „Privește către cer” (Cartea Facerii, 15/5). De atunci, privirile ne sînt îndreptate mereu în sus, scrutăm neconținut spre înălțimi. Iacov-Israel statornicește drumul vieții sale încă de la pornire, sub semnul celui simbolic vis al unei scări, care, desi e cu picioarele pe pămînt, izbutește să atingă bolta cerească. Treptele ei sînt menite să înfățișeze strădania omului spre perfecțiune, dorul său de a se apropia din ce în ce mai mult de Dumnezeu. De-l cauți pe Creator, călăuzește-te de sfatul profetului שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֶיכֶם וְרֹא מִי בְרָא אֱלֹהִים „Ridicați-vă privirile spre culmi și veți vedea cine le-a creat pe toate acestea” (Ieșaiahu, 40/26).

Evreul năzuiește spre piscuri. Din stîncă în stîncă, din creastă în creastă. Fiecare popas nu e un scop în sine, ci un mijloc, un start spre o nouă elevare. Itinerarul său istoric nu e orizontal, ci o neconținută verticală. De aceea el e plin de trudă și suferință. De aceea se află pe cărările sale riuri de sînge, hecatombe de martiri. Neîncetat el s-a alăturat celor care căutau progresul, mai binele, celor nemulțumiți de vechi și care dibuiau cărările noului în viață.

În calendarul iudaic această esențială trăsătură a iudaismului e înfățișată prin Șabat. La capătul celor șase zile de muncă, ziua de odihnă — cea dintii revendicare social-religioasă formulată de Moșe — a fost menită să fie ziua în care omul să se poată ridica deasupra nivelului cotidianului. În casa evreului, îmbrăcată în mantia festivă a Șabatului, vălmășagul vieții amuțește, între un asfințit și celălalt. Ziua a șaptea devine astfel un popas sufletesc și spiritual, de unde perspectiva vieții este mai ușoară și înțelegerea ei e ridicată pe o treaptă mai înaltă. Fără Șabat nu s-ar fi putut concepe supraviețuirea iudaismului. Parafrazînd citatul talmudic שָׂמַר לִי וְאֶשְׁמְרֶךָ „Șabatul spune evreului : „Păzește-mă și te voi păzi” (Talmud, tr. Baba Meja, 72/2), un mare gînditor a exclamat : „Mai mult decît au păzit evreii Șabatul, acesta i-a păzit pe dinșii”. Fără aripile pe care Șabatul le-a imprumutat într-o evreului, în zborul său spre culmi, acesta ar fi dispărut de mult în negura vremurilor.

Iom Kipur ocupă în decursul întregului an locul Șabatului în săptămînă. El e și înșuși, omul face un tur de orizont, își rotește privirile de la ceea ce a fost la ceea ce cată a fi, de la calea străbătută la cea care-l așteaptă și poate face cu adevărat un bilanț sufletesc. Viața ar fi insuportabilă dacă n-ar fi altceva decît un șes anost, dacă ea n-ar însemna un permanent urcuș.

Iom Kipur e un pisc al vieții. Pășind în mijlocul obștii, în lăcașul cel sfînt, să ne întrebăm, fiecare dintre noi, odată cu bardul iudaismului נָעִים וּמִירֹת יִשְׂרָאֵל „Povirișul abrupt al patimilor și slăbiciunilor, dacă am reușit să dominăm efermerul, desfructuina și să ajungem pe culmile senine, pe „muntele Domnului”, de unde să putem distinge adevăratele valori ale vieții, de unde să ne putem îndrepta privirile spre noi înălțimi, să ne putem apropia și mai mult de ideile noastre, de Dumnezeu.

Timp și spațiu în concepția iudaică

FRAGMENT DIN CUVÎNTAREA DE ȘABAT ȘUVA 5744, ȚINUTĂ LA SINA-GOGA MALBIM

Cea din urmă din cele 613 porunci ale Torei constituie subiectul pericopei acestui cel dintii Șabat al anului. Ea ne cere „să scriem acest Cîntec și el nicînd să fie uitat de copiii voștri”, căci „Cerruri, luați aminte, și Pămînt, ascultă cele ce rostește această Cîntare a Torei”.

Iar în cea din urmă zi a sărbătorilor — de Simhat Tora —, cînd vom citi ultimele versete ale Torei și vom începe, de-nouă, lectura corului dintii ale sale cuvinte, ne vom strădui, și în acest an, așa cum au făcut-o predecesorii noștri de mii de ani încoace, să facem legătura logică între עֵשֶׂנוּ כֵּל יִשְׂרָאֵל „În vîzul întregului Israel” (ultimele trei cuvinte ale Torei) și בְּרֵאשִׁית בָּרָא ה' „La început Dumnezeu a creat” (cele dintii trei cuvinte), aplicînd regula כִּפּוּי נְעוּץ בְּחֻלְתָּו „Finalul se află înfipt în Început”.

Să încercăm să aplicăm această regulă omiletică și la stabilirea unui fir logic între cea din urmă „Mitzva”, la care străjuiesc ca martori Cerul și Pămîntul, cu cea dintii dintre porunci, care dată la ieșirea din Egipt și care orînduiește Calendarul, adică Timpul iudaic, „Luna aceasta este a voastră...” (Exodus, 12, 2).

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה כָּם Slaviu au fost, pînă în ziua Exodului, roboții Timpului. De-acum, devenind oameni liberi, ei devin stăpîni săi. „A voastră e această lună, subliniază înțelepții. El, Timpul, e de-acum înainte în minile voastre și nu voi într-ale sale”.

Condiția sine qua non spre a putea pași pe cărările care duc spre Libertate este a înțelege, la justa sa valoare, această noțiune relativă, de om inventată, care se numește Timp.

Regretatul Nahum Goldman îmi povestea odată că, plimbîndu-se pe aleile Central Park-ului din New York cu savantul Albert Einstein, care pășea făcut și cufundat în gînduri, s-a pomenit deo-

(Continuare în p. 6)

Un exeget al operei chagalliene, vorbind despre marele artist, îl caracteriza astfel: „Chagall este un geniu al inimii”. E greu să nu fii de acord cu această definiție. Artă lui Chagall izvorăște din patetica realitate a inimii sale și se constituie într-un adevărat imn al solidarității universale, cosmice, al cărei motor este dragostea. Acest caracter emblematic al artei lui Chagall istorici de artă sînt aproape unanim de acord în a-l pune în legătură cu hasidismul care a hrănit copilăria lui Chagall.

Hasidismul, care prelua printre locuitorii ghetourilor, ai ștetl-urilor, s-a definit printre altele ca o filozofie a dragostei. Iar Chagall, așa cum am văzut, e pictorul prin excelență al dragostei. Hasidismul se baza pe cerința de a-ți trăi credința cu întreaga ființă, cu fiecare gest, în fiecare clipă, sacralizînd cele mai mărunte acte cotidiene. Sanctificarea neîncetată a zilelor și a nopților, a anotimpurilor și a florilor, a pietrelor și a animalelor, dar și a tuturor faptelor și gesturilor omenești, a familiei și a sărbătorilor. Ce face altceva Chagall decît gesturi de sanctificare a lumii? Parcă ar deține puteri de levit. Iar despre rostul levitului ne spune un ilustru hasid, Rabi Zalman cel Bătrîn, că este acela „de a înălța un imn de bucurie și de slavă, în cîntări și psalmi, prin muzică și artă”. Iar Chagall, așa cum am văzut, e muzician și e artist. Dar cum am văzut, de toate acestea, e pictorul dragostei. Numărate pinze ale sale sînt adevărate ilustrări ale unei minunate vorbe din Talmud: „Cînd bărbatul și femeia sînt împreună, gloria divină e în preajma lor”.

Lauda cuplului uman și a dragostei răsună amplu în tradiția iudaică de unde Chagall și-a înglobat-o structural. Nu e greu să-ți dai seama că opera chagalliană e creată de un artist aparținînd poporului care a dat lumii o capodoperă a poeziei de dragoste: „Cîntarea Cîntărilor”. Nu întîmplător, în „Mesaful Biblic”, marele său ciclu de inspirație iudaică, capitolul cel mai bogat, cel mai frumos este cel dedicat „Cîntării Cîntărilor”. E un minunat imn închinat eternului cuplu.

MARC CHAGALL, acest geniu al inimii

MARC CHAGALL: Autoportret
cu suris

E interesant de știut că Baal Șem, unul dintre creatorii hasidismului, a fost supranumit „geniu al simțămîntului”. Iar despre Chagall s-a spus că este „un geniu al inimii”: copilăros, fermecător, pur, plin de pudoare, de dragoste, de generozitate și de umilință. În cartea sa „Chagall și sufletul evreiesc”, Marcel Schwob i se adresa cu aceste cuvinte: „Nu numai că ne dai emoția ta în fața spectacolelor lumii, ci ne auziri, drept hrană, bătrina ta inimă evreiască”. Această bătrînă inimă evreiască, vom adăuga noi, este în primul rînd o mare inimă omească. O inimă care tresare pentru fiecare om lovit de năpastă, din toată lumea. Cam așa stau lucrurile și cu Chagall, cel mai genial și mai sfîșietor dintre clowni. Și Charlot e generos, e sentimental, e melancolic, e trist. Cum să nu fie trist? Se știe doar că adevărata cumpăstare naște melancolie, o melancolie profundă. Am ajuns astfel la cealaltă

față a lui Chagall: tristețea. Risu-plins, atît de tipic evreiesc, e prezent și la Chagall. Un critic, vorbind despre stilul picturii sale, spunea că se caracterizează printr-un „fantastic al tristeții”. E adevărat. Și nici nu se putea altfel. Chagall aparține unui neam care de două mii de ani încearcă și este încercat de tristețea instabilității căminului, de tristețea vesnicului rămas-bun, de tristețea relativității tuturor lucrurilor. Tristețea de a simți ura ațîndu-se asupra sa. Tristețea de a ști că totul trebuie mereu re-luat de la început, că totul începe și sfîrșește cu o dezrădăcinare, cu o aventură, cu un salt în neant. Un cunoscut filozof existențialist, Emmanuel Levinas, vorbind despre lirismul ebraic, spunea că acesta are un caracter ambivalent, o dublă față, precum Ianus: pe de o parte, entuziasm cosmic, pe de altă parte, visarea tristă, apăsătoare; pe de o parte, speranța profetică, pe de altă parte, presimțirile sum-

bre. Oare nu acest compromis existențial între marea bucurie și marea tristețe, oare nu acest mod tipic evreiesc de adaptare-neadaptare la lume, la realitate, se află la rădăcina faimosului risu-plins evreiesc? Psihologia evreiască este marcată de un statut existențial al cărui principal „joc major” este pendularea perpetuă între căutarea cu aviditate a realului, a naturii (de care evreii au fost vesnic privat) și refuzul încăpăținat al ordinii vizibile, autoexiliul în afara realului (acel real care i-a fost vesnic cutit). Acest balans între trăire și visare, între realism și utopie, între natură și plămure, explică poate de ce evreii este, în chip paradoxal, sceptic, cu o luciditate ascuțită, ascuțită ca un brici, dar și utopic, visător inveterat, trăind și murind pentru visul său. Acest joc existențial plin de dramatism, dacă nu de tragism, poate poate tristețea exprimată de acel ambivalent și echivoc „risu-plins” al suferinței evreiești „de toate zilele”.

Aceeași ambivalență se află și în substanța sufletească a operei lui Chagall. Lumea sa ne bucură, ne incită, ne înțelege, dar ne provoacă și un soi de amăteală înspăimîntată. Ne regăsim în lumea sa cu o oarecare spaimă. Ne regăsim în zbuciumul inimii sale, în neliniștea sa, care este neliniștea unui popor depădat aflat într-o milenară așteptare mesianică. Ne regăsim în violența, chinătoare nostalgic a eternității din tablourile lui Chagall. Nu e oare iudaismul străbătut de un dor al absolutului pe care se înversunează să-l posede prin semn, prin nume, prin cuvînt? Poporul evreiesc este poporul cuvîntului scris, al semnelor. Semn, Hașem, înseamnă în același timp, nume, semn, divinitate. Universul lui Chagall este plin de semn. În tablourile sale, remarcă Jean Cassou, „Semn” există peste tot, ca semn al realului dar și al absolutului, al terestruului dar și al celestului.

Da! În arta lui Chagall se manifestă trăieștii și suferința și bucuria, bătrînul suflet al lui Israel, plin de gravitate și de înțelepciune. În el bucuria izbucnește din prea-plinul suferinței. Din această suferință milenară, mereu reînnoită, s-a născut, ca o reechilibrare sau o compensare, chinuitoarea nevoie de bucurie, coplesitoare foame de frumusețe, dureroasă sete de viață. Cine a cunoscut supraviețuitori ai lagărelor de exterminare știe ce înseamnă această vitalitate agresivă, disperată. Vorbind despre eterna neliniște evreiască, Marcel Schwob scria: „Nu-

ZOLTAN TERNER

(Continuare în p. 7)

La T.E.S.: „Între caftan și smoking”

Trei actori au hotărît, s-au ambiționat, s-au coalizat într-o patimă scenică pentru a demonstra că ei, doar atît: ei trei, izbutesc să ne țină sub stare de vrajă, cu respirația tăiată, cu o lumină de zîmbet pe chip și cu o lacrimă înăbușită în colțul ochiului, timp de mai bine de două ceasuri (fără pauză!), într-un spectacol din specia așa-zis ușoară a revistei. Renunțînd la recuzita clasică a acesteia. Fără paiete, deci. Fără corp de balet și lumini bulmăcitor colorate. Fără scenografie scilicipoasă. Trei actori de dramă, care au dovedit că pot juca și tragedie și că se simt perfect la îndemînă și în comedie. Și care au venit spre divertismentul muzical cu zestreă adunată în spectacolele marilor genuri teatrale, fără urmă de prejudecată în ce privește „ușurătatea” modalităților revuiste.

Sigur, ei și-au luat aliați puternici în această mare aventură artistică a lor de la „caftan la smoking” și-napoi, ei au rerut colaborarea (și au obținut-o!) lui Șalom Alehem și Peretz, lui Nadir și Dzi-gan, lui Reizen și Teitelboim și altor mari condeie ale versului și poeziei idis. Alături de textele acestora, unul din actori și-a adăugat texte proprii și a cimentat mozaicul dramaturgic al spectacolului. A ales (împreună cu dirijorul Adalbert Winkler) muzica. Apoi, un altul din ei a organizat regizoral spectacolul. Iar al treilea (a treia de fapt) i-a condus coregrafia. La drept vorbind, e lesne de înțeles că delimitările acestea au fost făcute mai curînd pentru necesitățile afișului, pentru că, evident, spectacolul a fost gândit, elaborat, jucat, trăit, regizat într-o „complicitate” totală, de toți trei, de acești trei actori, care izbutesc să te țină — ei singuri fiind în scenă — sub stare de vrajă, cu respirația tăiată, cu fiorul de emoție în inimă și cu zîmbetul pe buze, timp de peste două ceasuri.

Fără pauză!

Să nu ne mirăm: cei trei se numesc Tricy Abramovici, Bebe Bercovici și Rudy Rosenfeld — BB, RR și TA, cum înscriu ei inițialele, drept unică (și trufașă) poadoabă pe modestul decor de pe scenă. Adică interpreta „Evreiceii din Toledo”, de Feuchtwanger. Adică interpretul „Jurnalului unui nebun”, de Gogol. Adică visătorul „Cîntăreț al tristeții sale”, de Osip Dimov. Sînt cei trei actori ai T.E.S.-ului, din tinăra sa generație matură, care sînt atît de mistuiți de focul scenei, încît ar putea juca cu aceeași patimă și în mijlocul desertului, dar mite într-o sală plină ochi — cum se întîmplă (în sfîrșit!)

la fiecare reprezentație a acestui spectacol. E marea lor ardere, marea lor dăruire, cea care cucerește publicul, dar în primul rînd faptul că ei și le-au pus — mai evident poate ca altădată — în slujba unui spectacol-idee, a unui spectacol-temă pentru T.E.S., a unui spectacol cu adevărat specific: prin umorul său evreiesc, prin fiorul de amărăciune (tot foarte evreiesc) ce-l străbate, prin acel neositent de milenii „haz de necaz”, prin modernitatea exprimării sale scenice, dar

De la „Arlechinul cu pergiuni”, care deschide spectacolul, cu scrisnetul lui amar, cu umorul său, care — o știe el! — nu va reuși să smulgă niciodată hohotul de ris de la un popor deprins, mai ales, să plîngă — chiar și la nuntă, chiar și la un „bris”, chiar și la o Bar-Mitzva —, de la Arlechinul trist la veselia amăruie a lui Motl din „Halal de mine, sint orfan”, de la „marile chilipiruri” ale încurcatorilor afaceri menahem-mendeliene la păguboșenia lui Avreimale dascălul, sau a infomtatului client al restauranțului din Casrilifca, de la un personaj de revistă la altul de dramă, de la o poezie la o fabulă înțeleaptă, de la un moment al istoriei la altul, luminile spirițului evreiesc străbat prin vasele comunicante ale unui destin care se păstrează mereu asemănător. Și pe care îl confirmă dialogul, în contradictoriu, dintre caftan și smoking, dintre ieri și azi, dintre tradiție și contemporaneitate. Dar peste toate, peste zîmbetul trist și zîmbetul resemnat, peste zîmbetul exasperat și zîmbetul plin de năduf, se așază, pînă la urmă, cu puteri depline, doar zîmbetul-speranță, zîmbetul-credință, zîmbetul-dragoste.

Arlechinul trist și orfanul vesel sînt, amîndoi, Tricy Abramovici. Și bătrîna bucatăreasă artăgoasă din Casrilifca. Și tinăra fată care-și cîntă jubreea sau nevasta ce binecuvîntează, în fața luminărilor, venirea Șabatului. În smoking sau în rochia de seară a revistei, în rochiile buncii sau în pantalonușii cîrpiți ai orfanului Motl, dansînd cu bineștiută-i bunăvoință, Tricy Abramovici își face realmente talentul să explodeze în scenă, trimițîndu-și marea, imensă forță de seducție spre public și cucerind mai ales prin această ardere a sa pînă la incandescentă pe altarul Thalei.

De-a dreapta și de-a stînga ei, instalați cu drepturi egale în opera de vrăjire a publicului, BB și RR și-au adus, fiecare în parte, cota proprie de har și vervă, BB venind cu umorul său aciculat și malițios, RR cu zîmbetul său plin de delicatețe și sfială, și amîndoi jucînd cu o poftă și o plăcere grozavă.

Toți trei fiind binecuvîntați cu acel „pintale hein”, cu acea picătură de farmec și vrajă, fără de care actorul nu a putut și nu va putea trece niciodată rampa...

SARA ȘTEIN

ÎN TRE CAFTAN ȘI SMOKING

divertisment musical de

BEBE BERCOVICI

cu

TRICY ABRAMOVICI

BEBE BERCOVICI

RUDY ROSENFELD

și prin folosirea onora din bunele și verificatele tradiții ale teatrului de limbă idis.

TA, BB și RR încep prin a ne face, într-un fel, părtași la faptul lor de artă, purtîndu-ne de mîină prin așa-zisele culise ale spectacolului: scena e de fapt o cabină, în care actorii stau și se machiază la măștile cu oglindă, își pregătesc costumele, aranjînd apoi și bruma de decoruri. Devenind dîintr-o dată „complicită” celor trei actori, care și-au asigurat astfel intimitatea comunicării cu noi, spectatorii, iată-ne flatați și seduși, cu abilitate, și aduși la condiția de prieten al casei, față de care nu se mai păstrează nici unul din secretele de fabricație ale spectacolului. Aceasta este însă doar pretextul, trama divertismentului, pe care se așază apoi cupletele, versurile, scenele și cîntecele, în așa fel puse unul lîngă celălalt pentru a trezi, pe rînd, fie zîmbetul, fie emoția, fie meditația, fie predispoziția lirică.

Reflecții, maxime, aforisme

● Această e calea dobindirii învățăturii: (chiar dacă va trebui) să mîncîni (doar) piine și sare, să bei apă cu măsură, să dormi pe pămînt, să duci o viață de privațiuni, dar să trudești la învățătură. Dacă vei face așa, va fi fericite de tine și îți va fi bine. Fericite de tine în lumea aceasta, și bine de tine în lumea viitoare.

(Din cap. 6 al „Tratatului părinților”, a cărui studiere anuală s-a încheiat în Șabatul dinainte de Roș Hașana)

● E mare lucru să ajuti pe oameni. Cînd vrei să ajuti pe alții, să îți pregătiți să plătești aceasta chiar cu viața.

(SALOM AȘ)

● Adevărul să nu fie măsurat: să fie lăsat să crească în pacea sa formidabilă.

(ELIAS CANETTI — Premiul Nobel pentru literatură)

● Caut sensul vieții nu în lacrimi și suspine, ci în bucurie, prietenie și voieșie.

(SPINOZA)

● Între sfințirea Șabatului, simbolul solidarității tuturor făpturilor vii și reyendicările umanitare, care au emanat, în cea mai mare parte, de la evrei, există o înlănțuire logică.

(EINSTEIN)

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Evreii persani din Neve Shalom

Stabilirea evreilor persani la Ierusalim a început pe la 1880. Cei mai mulți au venit din Shiraz și din orașele învecinate din provincia Fars. În 1885, conducătorul lor spiritual, Rabi Aharon Hachohen, a dat un nou impuls Alialei, astfel încât mulți evrei din Persia s-au imbarcat în portul Bousheir, ajungând, prin Canalul de Suez, la Yaffa și de aici la Ierusalim.

Ajunși la Ierusalim, evreii din Persia, fără nici un ajutor din afară, au reconstruit aproape din temelii o parte a cartierului care poartă numele de Neve Shalom, această parte primind denumirea de Shevet Tsedek („Tribul dreptilor”). La început, condițiile de trai nu erau deloc ușoare. Un istoric israelian de la începutul secolului, Abraham Moshe Lunez, scria: „Shevet Tsedek întâmpină multe dificultăți, fiindcă majoritatea locuitorilor lui sînt mai săraci decît cele din alte cartiere (...). N-au podele, nici acoperșuri; cisterne pentru colectarea apei de ploaie există, dar nu și condiții sanitare satisfăcătoare. Locuitorii cartierului sînt expuși frigului și ploii”.

În pofida greutăților, locuitorii cartierului Shevet Tsedek au format, de la bun început, o comunitate unită, care, preocupată de a nu neglija aspectul spiritual al vieții, a trecut la întemeierea unei sinagogi.

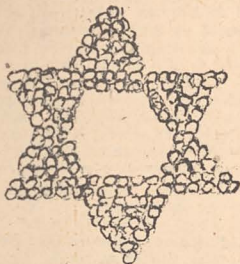
În memoriile sale, fiul lui Rabi Aharon scria: „În anul 1900, numărul locuitorilor cartierului Shevet Tsedek era mare și nu se găseau cu ușurință locuri pentru construirea caselor. Persanii au căutat loc pentru a construi un nou cartier, într-o vale largă (...) Aici era mai mult spațiu decît în Shevet Tsedek (...) Cartierul întreg se numește Neve Shalom”.

Prin 1918, Neve Shalom a devenit cel de-al treilea cartier, ca mărime, din totalul de 69, din Ierusalim. Mai mult de 70 la sută din locuitorii lui (788 din 1103) erau evrei persani.

Încă de pe vremea cînd evreii persani locuiau în Shevet Tsedek, cîțiva tineri au întemeiat o organizație, numită „Ohavei Zion” (Iubitorii Sionului), ale cărei principale sarcini erau distribuția de ali-

mente și bani celor săraci și înființarea de școli.

În multe privințe — locuințe, ocupații, cerințe sociale —, evreii persani au continuat să rămînă tributari stilului de viață din Iran. Cu toate acestea, ei au făcut pași în direcția stabilirii de relații mai strînse cu alte grupuri evreiești, încurajînd căsătoriile între evrei proveniți din

diferite țări, adoptînd obiceiuri religioase consfințite de tradiții locale, participînd la activități politice ale comunităților evreiești mai mari și, atunci cînd a fost posibil, transformînd Neve Shalom într-unul din cartierele mai bune ale Ierusalimului și mai integrate în realitatea lui în continuă transformare.

În Neve Shalom au persistat însă dificultățile acelor ani. Dr. Britshgi-Shimer, care a întocmit un studiu de sociologie referitoare la sărăcia din Ierusalimul anilor '30, a citat cazuri de case cu totul necorespunzătoare în acest cartier. Într-o asemenea casă, dr. Britshgi-Shimer a găsit șapte persoane locuind într-o cămaruță de 2½ pe 4 m întunecoasă, igrasioasă. Tatăl, bolnav de tuberculoză, dormea într-unul din cele două paturi; trei copii mici dormeau pe celălalt. Mama și două fiice dormeau pe rogojini, pe podea. Într-o casă vecină, compusă tot dintr-o singură cameră, o mamă și

copilul ei împărțeau singurul pat al familiei. Tatăl, bunicul și alți șase copii dormeau toți pe podea. Statistici din 1940 arătau că Neve Shalom avea unul dintre cele mai ridicate procentaje de densitate din Ierusalim: 67 de persoane per dunam*, față de 8,4 persoane cit era media generală pe oras. Oricît de grele erau condițiile de viață, ele reprezentau totuși o îmbunătățire sensibilă față de cele cunoscute anterior. Cu toate progresele în domeniul adaptării, structura socială a cartierului Neve Shalom semăna mai departe cu cea a unui cartier evreiesc persan. Pentru cei din afară, Neve Shalom apărea ca o emblemă a celei mai mari sărăcii. Pentru locuitorii lui, însă, a contat faptul că a putut fi menținut nivelul cultural anterior, că liderii tradiționali au putut să-și exercite autoritatea, iar condițiile de trai au fost, cu înecut, ameliorate într-un mediu ambiant evreiesc — toate acestea compensînd, în parte, problemele mai urgente ale locuitorilor proaste și chiar foamete.

După mai bine de 60 de ani, locuitorii din Neve Shalom și-au ridicat nivelul de trai economic și cultural la nivelul general al societății israeliene moderne. Tînăra generație este „persană” numai prin faptul că descinde din bunici și străbunici care au plecat de acolo. Cunoștințele lor despre cultura și istoria evreiască persană sînt acum superficiale, limitîndu-se, în cel mai bun caz, la mincările tradiționale și la afinități pentru muzica persană sau altă muzică „orientală”.

„Etnicitatea” persană rămîne, așadar, în domeniul folclorului, al obiceiurilor religioase și al tradițiilor de familie. Neve Shalom și împrejurimile, reunite sub numele de Zikhronot, constituie în prezent un autentic „Mic Ierusalim”, cu locuințe din piatră și acoperșuri de țiglă roșie, un Ierusalim demn de a trăi în el și de a-l iubi.

BAT ZWI

*Unitate de suprafață egală cu aproximativ 1000 mp.

Numărul evreilor din Diaspora în descreștere

Conform raportului publicat de Institutul iudaic demografic din Londra, populația evreiască din Diaspora va scădea cu 20—25% pînă în anul 2000. Se presupune că atunci vor mai exista numai 7,4—8,2 milioane de evrei în afara Israelului. Dimpotrivă, populația evreiască a Israelului va crește cu 47—57%. Tendința în Țara Sfîntă este opusă: Alia, o puternică creștere a ratei natalității; o populație tînă și, practic, nici o căsătorie mixtă, adică exact tabloul invers celui al evreilor din Diaspora, unde, prin căsătorii mixte, asimilare și îmbătrînire, numărul se reduce continuu.

Potrivit prognozelor statisticienilor, la sfîrșitul acestui secol numărul total al populației evreiești în lume va scădea la 11,8—12,9 milioane, față de totalul de 13 milioane, apreciat ca existent în 1975. Regresul se va accentua spre sfîrșitul secolului, respectiv al mileniului. Aceasta este și părerea prof. Uziel Schmelz, șeful Catedrei pentru demografie și statistică iudaică a Universității Ebraice din Ierusalim.

Prof. Schmelz subliniază că cele mai importante evenimente ale istoriei evreiești în sec. XX, care au influențat evoluția demografică, sînt Holocaustul și crearea statului Israel. În pofida renașterii, care a avut loc ca urmare a creării statului Israel, continuu regres al numărului populației evreiești în lume nu se va opri — aceasta tot ca o consecință a exterminării a circa o treime a populației evreiești după izbucnirea celui de-al doilea război mondial.

În 1975, partea care revenea Israelului din numărul evreilor existenți în lume era numai de 23%, dar în anul 2000 va crește la circa 36% și, probabil, acest procent va continua să crească. În 1975, în S.U.A., unde există cea mai mare aglomerație a populației evreiești, trăiau 43% din numărul evreilor existenți în lume și se presupune că acest procent se va menține. Continua pondere a lor ar putea chiar să crească, deoarece condițiile demografice din S.U.A., în primul rînd structura vîrstelor din comunitățile evreiești, sînt mai puțin nefavorabile decît în restul lumii.

În 1975, în sînul populației evreiești mondiale atît copiii, cît și vîrstnicii dețineau fiecare în parte o pondere de 15,5%. Dar în anul 2000, vîrstnicii, de peste 65 de ani, vor reprezenta 20%, iar tinerii sub cincisprezece ani doar 12,8% din cifra totală. Și în cadrul populației evreiești din Israel va crește numărul vîrstnicilor, dar în mai mică măsură decît în Diaspora.

I.B.

Monumente de arheologie biblică

Un pîrîu relativ bogat în ape își are izvorul prin munții Ierusalimului, în apropiere de „Muntele Casei”, pe care fusese zidit odinioară Sanctuarul. Este pîrîul Șiloach, renumit, mai ales, grație inscripției care s-a găsit în apropierea lui și care constituie, pînă în zilele noastre, una din cele mai eclatante confirmări arheologice aduse textelor istorice ale Bibliei.

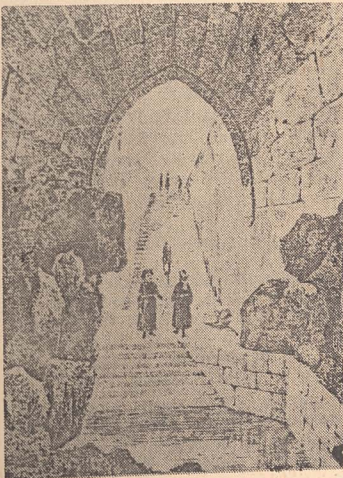
Descoperirea a fost făcută în 1880, din întîmplare, de niște copii, care, scîldîndu-se lîngă canalul care leagă albia pîrîului de așa-zisul bazin al Șiloachului, au remarcat pe unul dintre pereți niște zgîrîturi ciudate. Bănuind că poate fi vorba de vreo inscripție, copiii au anunțat un anume arhitect Schik, arheolog amator, care a curățat zidul respectiv de noroi și de argilă și a copiat în ceară inscripția. Profesorul Sayce, care a fost în acea vreme la Ierusalim, a copiat și el inscripția și a descifrat-o. Spre marea mirare a lui și a întregii lumi de specialitate, s-a constatat că este vorba despre o notă gravată de cei ce au lucrat la săparea canalului Șiloach — pe peretele canalului —, cu scopul de a eterniza momentul terminării lucrărilor, precum și pentru a da posterității indicii despre felul în care au lucrat și despre dimensiunile canalului, care conținea în acea vreme drept o importantă realizare arhitectonică.

„Canalul Șiloach” a fost săpat din ordinelui lui Hizkiahu, regele Iudeei, în timpul domniei căruia a activat marele profet Isaia.

Știm despre domnia lui Hizkiahu că a fost extrem de zbuciumată. El a fost inițiatorul și conducătorul marilor răscoale a țărilor de pe coasta Mediteranei împotriva lui Sanherib și a colosului asirian. Știm că soarta acestei răscoale a fost foarte tristă și că Sanherib — în campania sa de represalii — a ajuns pînă la zidurile Ierusalimului, orașul însuși scîlpînd doar grație unei minuni.

Inscripția „Șiloach”

Ierusalimul se aprovizionează cu apă din rezervoare și bazine mult îndepărtate de zidurile orașului. În caz de război și

Aspect parțial al canalului „Șiloach”

de asediu aceste rezerve deveneau inutilizabile. Hizkiahu se gîndi să aprovizioneze orașul cu apă dînd apele rîului Ghicon spre Șiloach și apele Șiloachului, printr-un canal, în oraș, unde ele urmau să fie captate în bazine special construite. Dar canalul zidit deasupra pămîntului putea și el deveni inutilizabil în cazul de război. De aceea, Hizkiahu ordonă să se sape un canal subteran care donă să se sape pe bazinele dinăuntrul să lege Șiloachul cu bazinele dinăuntrul zidurilor. Lucrările trebuiau efectuate în mare grabă — pericolul războiului fiind iminent — și erau deosebit de dificile,

ținînd seama de condițiile în care se lucra în al optulea secol î.e.a. Nu este de mirare deci dacă atît textul biblic, cît și muncitorii care au efectuat această lucrare au găsit că este nimerit să o noteze pentru posteritate.

Iată textele biblice care se referă la această lucrare edilitară a regelui Iudeei:

Textul Cărții regilor este foarte lăconic și trimite la „Cartea cronicilor regilor Iudeei”, carte care, din nefericire, a dispărut:

„Și celelalte fapte ale lui Hizkiahu, toate biruințele lui și cum a făcut el bazinele și canalul spre a aduce apă în cetate sînt scrise în «Cartea cronicilor regilor Iudeei»” (Regi II, 20, 20).

„Cronicile” biblice sînt ceva mai explicite:

„Hizkiahu a astupat cursul cel de sus al Ghiconului și a îndreptat apele spre jos, prin partea de apus a cetății lui David și în toate lucrările sale Hizkiahu a reușit” (Cronici I, 32, 30).

Inscripția însăși ne dă date în plus de natură să ne facă să cunoaștem condițiile în care au fost efectuate lucrările. Inscripția este scrisă cu alfabetul ebraic (semitic) antic, cel folosit pe monumentul lui Meša, regele Moabului, precum și de cele mai multe inscripții de pe timpul primului stat.

Deducem de aici că lucrările au început din ambele părți și că muncitorii s-au întîlnit cam pe la mijlocul canalului. Canalul, care a rezistat mileniilor, mai există și acum și are o lungime de peste 500 de metri, ceea ce echivalează cu cei 1200 de cîți pomeniți în inscripție. Canalul este subteran și secret, el putea, deci, aproviziona cu apă întregul oraș, la nevoie. Primul cuvînt al inscripției lipsește. Savanții cred că acest cuvînt era sau „Iată” sau „S-a terminat”. Cuvintele din inscripție sînt despărțite prin puncte.

BEN ELIEZER

Marș de protest

Numeroși evrei aparținînd organizației „JONAH” („Jews Organised for a Nuclear Arms Halt” — „Organizația evreilor pentru oprirea armelor nucleare”) s-au alăturat miilor de cetățeni britanici care au protestat împotriva instalării de arme nucleare în Anglia. Dna Vicky Fox, reprezentantă a organizației „JONAH”, a declarat: „Stînd în fața intrării principale a Institutului de cercetări privind armamentul nuclear din Aldermaston ne-am prins cu toții de mîini și am cîntat «Hevenu Șalom Aleichem», în timp ce spre cer își luau zborul baloane lansate de noi”. Zece dintre femeile care au luat parte la acțiunea de protest au rămas timp de două zile, împreună cu alți participanți, în fața institutului. Purtătoarea lor de cuvînt, Ruth Schmorro, a spus: „Simțim cu toții că nu mai putem să ne limităm la o dezaprobare făcută, ci trebuie să luăm o poziție hotărîtă împotriva acumulării de armament de ucidere în masă”. Ea a mai adăugat: „Vom îndemna și alte evreice să se întru-nească în adunări pentru a discuta despre pericolul nuclear și despre căile de înlăturare a acestuia”.

ELOGIU DIVERSITĂȚII

Se știe, astăzi mai mult ca oricând în istoria omenirii, cât de importantă este acceptarea „celuilalt”. Nevoia l-a învățat pe om să se detașeze, treptat, de o anumită subiectivitate, să facă loc și altor moduri de a fi în lume, fie că îi place sau nu. Aceasta este de fapt o lege a adaptării și, în ultimă instanță, a supraviețuirii. Sintem unii altora necesari și complementari. Fiecare are ceva de spus și nimeni nu definește singur monopolul absolut al adevărului și dreptății. Varietatea ne ajută să oferim mai multe soluții problemelor care ne frământă. O lume uniformă, monotona și monocordă ar fi predispusă dispariției, ca rigidă, neputincioasă în ansamblul ei de a oferi nu o singură soluție, care poate fi nu tocmai cea mai potrivită împrejurărilor, ci o sută sau o mie de soluții. Avem nevoie acum de înțelepciune mai mult ca oricând, în numele supraviețuirii, poate chiar mai mult decât de inteligență. Coexistența își găsește, mi se pare azi, în echilibrul ecologic un sprijin natural. Cînd, în numele purității unei rase, Hitler a încercat să elimine alte rase și popoare, îndosebi pe evrei, prin genocid, echilibrul lumii a fost zădărniciu din temelii, fiindcă nu doar un popor are un rol de jucat, o misiune de îndeplinit, ci toate popoarele. Și în nici un caz unul pe seama celui alt. Căci nu poate fi fericit un popor care nefericește alte popoare. Dreptul de a fi diferit nu este doar un drept natural și divin, în sensul toleranței reciproce, fiindcă nu co-existăm doar ca o juxtapunere în timp și spațiu, ci ne complinim, ca o familie. Ceea ce ne este propriu, particular și nu constituie o sursă de suspiciune sau deriziune, ci, dimpotrivă, un mod de înăvuiare reciprocă. Cînd Saint-Exupéry ne spune: „Si tu diffère de moi, frère, loin de me léser tu m'enrichis”, el exprimă, în fond, această idee productivă: la același spectacol, fiecare din alt unghi, îi va vedea pe actori doar dintr-un alt punct privilegiat al sălii, va vedea ceva în plus, dar și ceva în minus. Nimeni nu poate vedea totul în același timp. Aș risca să spun că am fost creați anume în partialitate, tocmai pentru a înțelege mai bine că nu putem trăi unii fără ceilalți, ca un „puzzle”, în care piesele, necesare toate, se îmbină, în cele din urmă, perfect, creînd armonia. Care cromozom aberant al lumii și-a uitat menirea, proliferînd anarhic celeule canceroase ale războiului și urii? Rivalități de tot felul, de la cele politice la cele religioase, brăzdează astăzi amenințător planeta.

— „Politica mea e mai bună decât a ta!” — „Religia mea e mai adevărată decât a ta!” Civilizația contemporană, dacă vrea să-și poarte pe drept acest nume, trebuie să accepte toate diferențele, să se coordoneze mai bine, să se respecte mai mult, iar deosebirile naturale, etnice, culturale, politice și religioase să nu degenerize în rivalități anihilante. Ghetoul, în care au trăit părinții și bunicii noștri, ne inspiră repulsie și ură împotriva oricăror discriminări, a oricăror ierarhizări, puse sub semnul inferiorizării sau eliminării unora sau altora. Cele trei religii monoteiste surori trebuie să coopereze pentru stingerea rivalităților care sfișie lumea contemporană. Fiecare în propria sa religie este necesar să se orienteze

către progres, al cărui indicator sintetic este fericirea omului. Cînd eminentul nostru savant Emmanuel Levinas l-a vizitat pentru prima oară pe abatele Larue (asasinat de naști, la 20 august 1944, puțin înaintea Eliberării), acesta l-a primit cu următoarele cuvinte: „Sper, domnule, că n-ai venit să vă convertiți!”. Apoi, după ce oaspetele l-a liniștit, abatele a continuat: „Noi avem nevoie de toți, pentru a regîdi religia”. Toate valorile treceau pe atunci, și în mare măsură și astăzi, printr-o criză profundă. Într-una din ultimele sale scrisori, abatele Larue și-a precizat opinia asupra religiei lui Israel în cuvinte memorabile: „Cea mai imanență, de cea mai mare plasticitate, cea mai puțin moleșită de istorie”. Mișcătorul omagiu al lui Iudaismului de către un preot catolic, sincer și curajos, într-un ceas de criză și tragedie a istoriei, indică germinii unui nou comportament și premisele unei mai mari înțelegeri.

Principala lecție și consecință a ultimului război mondial a fost, pentru supraviețuitorii Holocaustului, regăsirea identității iudaice și reinserția în istoria și geografia lumii, normalizarea existenței poporului evreu, un proces lung și anevoios. În plin secol XX, triburile noastre „nomade” redevin sedentare, regăsindu-și străvechiul cămin. Destinul nostru excepțional n-a încetat, firește, deoarece recăderea și consolidarea unei patrii s-a dovedit a nu fi o chermeză. Cui i se pare, după ce a văzut marile scene ale lumii, că scena noastră este „prea mică” i se poate administra o lecție de modestie, amintindu-i-se că nume de prima mîndrie au putut și pot oferi lumii țările mici și, apoi, că trebuie să-și asumi destinul propriu, iar nu unul de împrumut, oricît i s-ar părea de îmbietor și securizant, potrivit dictonului „paharul acesta e mic, dar e al meu!”. E vorba să nu-ți rescrii mereu biografia, ci s-o respecți pe cea cu care ai fost hărăzit, de săvîrșind-o. Am auzit chiar un „intelectual” spunînd că el nu e dispus să învețe și să scrie într-o limbă cu numai cîteva milioane de vorbitori și cititori, sau că spiritualitatea noastră nu ar avea atîți adepți ca altele, de unde ar rezulta, chipurile, și caratele ei de adevăr. Ar fi util de reamintit aici că Biblia este opera cîtorva triburi de păstori și agricultori din inima deșertului, azi operă de căpătîi a omenirii. Că nu cantitatea, ci calitatea este definitorie și în domeniul spiritualului, iar că statistica nu ține loc de judecată de valoare. Este înalt semnificativ faptul că democratismul unei societăți se măsoară după modul cum își tratează minoritățile, țările mari — țările mici, adulții — pe copii și tineri. Există, în același timp, deosebiri, care nu trebuie să puncteze avantaje sau dezavantaje, pentru unii sau pentru alții, căci ființează un plan în care nu poți spune, de pildă, că stejarul este mai important decât mesteacănul sau că iepurele este mai necesar ca furnica. Un plan cosmic și divin, în care toate creaturile sînt egale și sacre, nimic și nimeni nu e de prisos. Acesta este și sensul etic cel mai adînc și ultim al Torei.

ȚICU GOLDSTEIN

De vorbă cu noi înșine în „Ziua iertării”

Într-o singură zi pe an, cel puțin într-una, privim în față adevărurile vieții și ale morții. Ceea ce înseamnă a ne scruta, fără cruțare, faptele, gîndurile, sentimentele.

Dacă ar fi să parafrazăm unul din dictonale celebre ale anticității, am spune: „Cîți oameni — atîtea răspunsuri”. Gîndirea iudaică încearcă aici nu atît o replică, ci mai curînd un proverb, care lămurește întreaga semnificație a acestei zile: „Nu poate fi bine lumină, plină cînd nu e bine întuneric”. Poate că e răspunsul popular la cel mai spinos semn de întrebare al omenirii. Și poate de aici — sîrbătorea purificării, a iertării. Multă cereală a curs prin milenii în cercînd să atingă neatinzul, să crape ușa înăperii de Dincolo, să înțeleagă pașii în cerc. Fiindcă ce altceva semnifică TEȘU-VA decît mișcare în cerc! Se întîmplă ca cei care se află într-un cerc larg (vălmășagul cotidian) să creadă că se tot îndepărtează de punctul de plecare. Și, orîndea ai fi ajuns, vine o zi cînd trebuie să te întorci acasă. În ziua de Iom Kipur, trecutul nu mai este, viitorul încă nu este, iar prezentul e o clipită.”

IOM KIPUR este momentul de maximă potențare a sentimentului de vinovăție, un „remember”, care, prin ardere interioară, purifică, reînnoiește. Dar ceea ce dă tărie cugetului și speranței, totodată, este forța credinței. Dacă ar fi să completăm, din această perspectivă, reflecția lui Pascal privind diferența dintre om și furnică, prin aceea că omul știe că moare, am spune că de nenunțate ori omul a știut și de ce moare; a optat pentru sacrificiul biologic spre a-și salva ființa morală. În acest sens, la noi simbolul Akelei invocată de Iom Kipur e exemplar.

Forța credinței se suprapune la poporul evreu peste ideea de conservare a ființei naționale și — în ultimă instanță — de libertate spirituală. Rugul pe care arde un Rabi Hanina ben Tradion, nu la figurat, ci la propriu, pentru „vina” de a fi fost demn, de a fi fost consecvent pînă la capăt gîndirii sale, e iscat nu din vocația martiriului, ci datorită extraordinarelor resurse psihice născute din puterea unei convingeri. Fiindcă numai credința este corolarul noțiunilor de civilizație și de sublim omenesc. Metafora literelor! Decalogului care-și iau zborul spre înălțimi neatînte de limitele „condiției umane” nu e doar o figură de stil. Cei 400.000 de evrei sefarzi care preferă să-și părăsească țara, pe care o populasera înaintea celor care-i silesc acum s-o facă, decît să-și părăsească credința, sutele de mii de marani care-și riscă viața la fiecare pas pentru a putea rămîne ei înșiși în fața propriei conștiințe nu pot fi înțeleși decît prin pilda unui Rabi Amnon din Mainz, mutilat, fiindcă refuzase să-și abjure credința, muribun-dul este purtat, după dorința sa, plină în incinta sinagogii, în prima zi de Roș Hanașana. În tăcerea care se lăsa la vederea tulburătorului cortegiu, el rostește cutremurătoare cuvinte ale unei rugăcini, care se va răspîdi în întreaga Diasporă, „Unetane Tefek”.

Cea mai gravă, cea mai emoționantă dintre toate sîrbătorile evreiești, IOM KIPUR, Ziua Iertării, dă întreaga măsură a acestui concept în cadrele învățăturii iudaice. În calendarul ebraic sînt înscrise și alte date festive majore, celebrînd prețuirea demnității sau bucuria Cuvîntului.

Dar Ziua Iertării definește o etică. Conceptul iudaic de iertare nu pleacă de la indulgență (nu ușurîta vorbei răscumpără greutatea faptei, ci doar îndelungă suferință lăuntrică), ci de la propria capacitate de investigare de sine, fără menajamente. Teșuva nu se suprapune atît peste noțiunea de „pocăință”, ci peste cea de cercetare, judecată și înțelegere (a ierta înseamnă a înțelege). Compasiunea față de suferință este o altă latură a iertării. Dragostea de oameni e, în primul rînd, un atribut divin. Dăltătură tuturor binecuvîntărilor” intenționează face lumea o „casă a iubirii”, comemorînd Rabi Akiva. În același sens interpretează și Maimonide un verset din Psalmi: „Iar mila Lui se revărsă asupra tuturor făpturilor Sale”. Iertarea reprezintă și un echivalent al dreptății. De nevoia de dreptate s-au născut Decalogul, Biblia, întreaga etică așezată la temelii civilizației moderne. Multe concepte talmudice nu fac altceva decît să sintetizeze, în condițiile Diasporei, același concept multiform al iertării, care face parte din structura spirituală iudaică. „După cum Dumnezeu iubește dreptatea, tot așa fi și tu drept; după cum Dumnezeu e milos, fi și tu milos; după cum Dumnezeu e îngăduitor, fi și tu îngăduitor”. Ziua de Iom Kipur devine astfel o apoteoză a dreptății, ca și a iubirii aproapelui. E ziua celui mai răsunător „Al-het” și a lui „Or zerua laadici”. („A luminii ce-l așteaptă pe cel drept”). De ce dreptatea, mila și iertarea fac parte din aghiștii tot? Fiindcă e ușor să condamnăm după normele generale, după teorie, dar dacă nu reușești să te pui tu însuși în situația celui judecat, risți să te transformi dintr-o ființă umană într-un cod de legi lipsit de căldura vieții. E necesară pentru a ierta nu numai o sensibilitate, ci și o inteligență vie. Detașarea de sine, blîndețea, circumstanțele atenuante, precauția, dorința de armonie, reprimarea mizantropiei, considerarea vieții drept un bun sacru, respectul față de oameni și lucruri sînt cîteva din dezideratele punctului de vedere iudaic asupra iertării.

Iar pe plan uman, a ierta înseamnă o modalitate de permanentă autodepășire. Fiindcă iertarea e asociată de existența prealabilă a unei muștrări. Muștrări de sine sau din afară. „Iar atîta timp cît mai există muștrări luate în seamă, sînt o maximă din Talmud, există satisfacție pe lume, binele și binecuvîntarea coboară pe Pămînt și răul nu are ce căuta”. În această „Zi a iertării” nimic nu realizează mai mult comuniunea dintre om și Dumnezeu decît cîntecul.

A vorbi despre cîntecul evreiesc înseamnă a vorbi despre viața poporului însuși. Nu-l poți cuprinde într-o definiție, nu-l poți eticheta, fiindcă el, ca și viața, e mult prea divers în unitate pentru a fi etichetat în vreun fel. Corurile Primului Templu, psalmodierea Căntărilor profeților, a Cîntărilor Cîntărilor, muzica psalmilor, lamentațiile sînt tot atîtea forme de expresie ale modului iudaic de a gîndi și simți. Însăși Biblia are o structură muzicală, după cum epopeile homerice au una picturală. De aceea nu se putea ca această zi unică, ziua de IOM KIPUR, să înceapă fără un cîntec unic: KOL NIDREI.

E. SUHOR

DECESE

În cîmîtirile Comunității evreilor din București, în perioada 23.VIII.—10.IX. a.c., au fost înhumate:

Iaslovici Sulamita (77 de ani), str. Baraj Bicăz 9; Solomovici Sarloti, str. Leontin Sălăjan 23; Landau Litman (80), Calea Griviței 144; Hofman Roza (80), str. Ghimpați 23; Dörner Lina (77), Alea Sinaia 20; Rozin Manoil (76), Calea Rahovei 120; Birnbaum Mefta (89), Păncuș Roza Micaela (72), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Rencus Avram (79), str. Delea Veche 4; Tesler Fanya (56), str. Academiei 35—37; Hahamu Strul (76), str. Sticlar 3; Kronenfeld David (81), str. dr. Iatropol 6; Brumaru Ela (77), str. Gl. Cristescu 4; Abramovici Haim Bialic (48), Cămin Berceni.

La 28 Țișri (5 octombrie) a.c. se împlinesc opt ani de la decesul mult regretatului și neuitatului

av. MARTIN BALUȘ

exemplu de dăruire pentru binele altora. Comemorarea va avea loc miercuri 5.X. a.c., orele 8 dimineața, la Templul coral. Fie-i memoria în veci binecuvîntată! Indurerata soție, Hinda Baluș și întreaga familie

Paul, soț, Ricci, Puiu, Andi, fiică, ginere și nepot, Irma, Didi, Puiu, cu familia, soră, cunnat și nepot, cu suferințele zdrobite de durere, anunță incredibila moarte a neprețuitei

ȘARIM IOSEFINA ISRAEL din Brăila

Suflet adorat de noi toți, întruchiparea bunătății, nu te vom uita niciodată!

Cu durere, soția, Dora, anunță că s-au împlinit opt ani de la decesul dragului meu soț

SILBERBERG DEZSO din Timișoara

Amintirea ta va fi veșnic în inima mea!

Familie dr. Brauner și Zimand anunță, cu profundă mîhnire, decesul scumpei lor

ADELA BRAUNER Iași

soție, mamă, bunică și soră de excepție. Înmemorarea a avut loc la 30 august 1983.

Familia îndurerată și conducerea Comunității evreiești locale anunță, cu aceeași durere, că s-au scurs trei luni de la decesul neuitatului

CAROL STEINBERG

fost vicepreședinte al Comunității evreiești din Huși.

Fie-i amintirea binecuvîntată!

Tony, soție, anunță, cu aceeași mare durere, scurgerea a doi ani (17 Țișri) de la moartea dragului ei

LAZAR ROSEN fost consilier al Comunității din Botoșani

Nu te vom uita niciodată!

Farmacist M. Șmilovici — soț — și întreaga familie anunță, cu aceeași durere, că la 1 septembrie a.c., s-a împlinit un an de la moartea scumpei și adoratai lor

CECILIA ȘMILOVICI (ȚIRL) Galați

Fie-i memoria binecuvîntată!

RECTIFICARE

Dintr-o greșală regretabilă a Comunității evreilor (M) din Timișoara, în R.C.M. nr. 534, din 15 iulie a.c., la rubrica „Decese din țară în tr. II. 1983”, a fost trecut la decedați Wohlberger Ladislav în loc de Wohlberger Iuliu. Cu scuze, facem rectificarea cuvenită.

FELICITARE

Dl Philip M. Klutznick, fost ministru al comerțului al Statelor Unite ale Americii, președinte de onoare al Congresului Mondial Evreiesc și președintele Fundației „Memorial Foundation for Jewish Culture”, a adresat Eminenței Sale dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen următoarea scrisoare:

Scumpul meu prieten,

Cu plăcere am citit într-un număr recent al revistei Dumneavoastră că ați atins 35 de ani de slujire în calitate de Șef Rabin. Am citit, cu multă plăcere,

mesajele de felicitare pe care le-ați primit. Într-adevăr, realizările Dumneavoastră vor fi înscrise în istoria evreilor din această eră și vor ocupa acolo un loc distinct pentru strălucirea lor, pentru persistența lor, pentru caracterul lor.

Șoția mea mi se alătură în a vă transmite aceste bune urări, recunoscând că realizările nu ar fi fost posibile fără marea Doamnă care a împărțit cu Dv. răspunderea, speranțele și strădaniile.

Cu cele mai calde salutări personale,
PHILIP M. KLUTZNICK

VIZITA UNEI DELEGAȚII A DEPARTAMENTULUI DE EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ PENTRU DIASPORA

Eminența Sa prezintă oaspeților situația iudaismului în România

În ziua de 25 august a.c., a sosit la București o delegație din Israel, formată din d-nii: dr. E. Tavin, șeful Departamentului de educație și cultură a comunităților din Diaspora și Benzion Fischler, director în aceeași instituție, care au făcut o vizită în țara noastră, în perioada 25. VIII—4IX, la invitația conducerii F.C.E.

În aceeași zi, delegația a fost primită, în cabinetul său de lucru, de Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen. Eminența Sa a făcut oaspeților o expunere asupra problemelor obștii evreiești din România, insistând asupra preocupărilor Federatiei de a asigura enoriașilor și, în mod deosebit, tinerii generații evreiești o educație corespunzătoare în spiritul tradițiilor iudaismului, al devotamentului față de patria în care trăim și, totodată, al simpatiei profunde față de Zion. În acest sens, au fost menționate organizarea în București și provincie a cursurilor de Talmud Tora, existența corurilor și orchestrelor de Talmud Tora, sederele colective, serbările de Purim, ciclurile de conferințe și alte manifestări, cu caracter educativ iudaic.

Mulțumind pentru invitație și primirea făcută delegației, dl dr. E. Tavin a subliniat meritele excepționale care revin, în această privință, Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, unanim recunoscut ca o personalitate de vază a iudaismului contemporan.

Vineri 26 august, cu prilejul Serviciului religios de Kabalet Sabat, delegația a fost primită la Templul coral. Eminența Sa a relevat rolul important pe care îl are Departamentul de educație și cultură în vederea promovării valorilor spirituale iudaice în comunitățile sale din Diaspora, menționând totodată realizările obținute în țara noastră, cu lărga înțelegere a conducerii de stat.

Dl dr. E. Tavin și-a exprimat satisfacția de a vizita România și de a lua

cunoștință nemijlocit de activitatea culturală iudaică ce se desfășoară aici, remarcând contribuția deosebită, în această privință, a eminentului conducător spiritual care este Șef Rabinul dr. Moses Rosen.

În continuare, în sala din str. Popa Soare nr. 18, a avut loc, în cinstea oaspeților, un Oneg Șabat festiv.

Duminică 28 august a.c., delegația Departamentului de educație, însoțită de dl ing. Th. Blumenfeld, președintele Comunității evreilor din București, a făcut o vizită la Iași. Primați de președintele comunității locale, dl dr. Simion Cauffman, oaspeții s-au întâlnit, la Sinagoga Mare, cu enoriașii vechii comunități evreiești din Moldova. Cu prilejul vizitei, delegația a adus un pios omagiu martirilor pogromului de la Iași.

În zilele de 28—30 august, delegația din Israel a vizitat comunitățile evreiești din Botoșani, Dorohoi, Suceava, Fălțiceni, Tîrgu Neamț, Piatra Neamț și Bacău, unde oaspeții, primiți cu aceeași căldură, au cunoscut nemijlocit instituțiile comunitare.

În zilele următoare, delegația din Israel, însoțită de dl secretar general al F.C.E., av. Emil Sechter, a vizitat comunitățile din Cluj-Napoca, Oradea, Arad și Timișoara.

Domnii dr. E. Tavin și Benzion Fischler și-au exprimat admirația pentru cele văzute pretutindeni în cursul vizitelor, subliniind contribuția inestimabilă a Eminenței Sale la ceea ce se întreprinde în România — în condițiile favorabile create de regimul socialist — pentru ca evreii să se poată manifesta ca evrei, iar cei care doresc să poată face Alia.

În ziua de 4 septembrie a.c., oaspeții au părăsit capitala României, îndreptându-se spre Israel.

RECEPȚIE

Duminică 28 august 1983, a avut loc, în sala din str. Popa Soare nr. 18, o recepție, organizată de Federația Comunităților Evreiești din R. S. România, ministrul-consilier al Ambasadei statului Israel la București, cu ocazia încheierii misiunii sale diplomatice și a plecării d-sale din țară.

Au luat parte conducători ai F.C.E. și ai Comunității evreilor din București, intelectuali de vază.

Au fost prezenți membrii misiunii diplomatice israeliene la București, dl Carey Frank, consilier al Ambasadei S.U.A. la București, și alte personalități, care au venit să adauge omagiul lor la cel pe care obștea evreiască îl aduce dlui M. Karni, distins diplomat, prieten stimat și prețuit al comunității noastre.

Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a adresat dlui Karni un cald cuvânt de salut, arătând, între altele, că, reiterând parcă comportarea remarcabilă a legendarului Mordehai din Meghilat Ester, dl Mordehai Karni și-a câștigat, prin conduita sa de bun evreu, apropiat de obștea noastră, simpatia profundă a evreimii din România, care îl salută cu căldură la plecarea sa din mijlocul nostru.

tru. În încheiere, Eminența Sa i-a urat deplin succes în misiunea sa viitoare și același înalt prestigiu pe care l-a avut și aici.

Răspunzând bunelor urări adresate domniei sale și distinsei sale soții, dl Mordehai Karni a dat expresie satisfacției deosebite de a se întâlni frecvent cu frații săi evrei din România în timpul cât și-a exercitat misiunea în această țară. D-sa a elogiat personalitatea Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, care are meritul de a fi creat ambianța frățească, în care s-a simțit atât de bine. În acest sens, d-sa a evocat Hahnukada 5743, la care a avut plăcerea de a lua parte, și care i-a relevat, o dată mai mult, înțelepciunea, energia inepuizabilă, remarcabilul talent organizatoric și dinamizator al Eminenței Sale, subliniind că întreaga sa operă și activitate i-au adus consacrarea pe plan internațional, ca una din personalitățile de frunte ale iudaismului contemporan. Dl Karni a ținut, de asemenea, să aducă un ales omagiu soției și colaboratoarei apropiate a dlui Șef Rabin, dna Amalia dr. Rosen, și să exprime prețuirea sa față de ceilalți conducători ai F.C.E. și ai C.E.B.

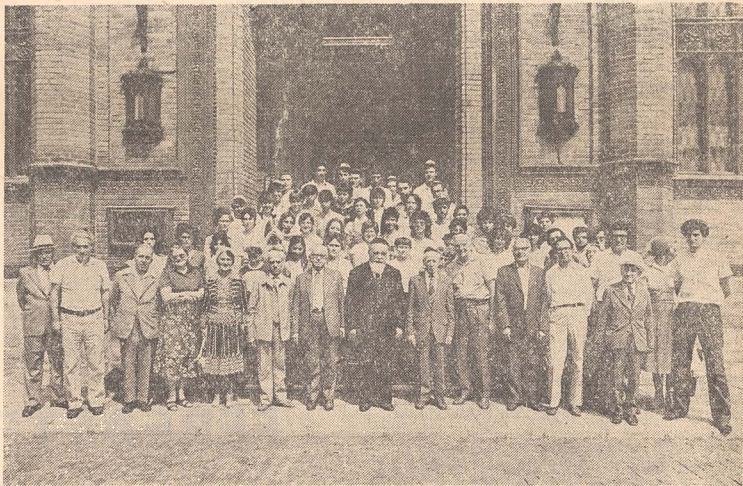
Recepția a decurs într-o caldă atmosferă frățească.

Curs de Hevra Șas

Sîmbătă 3 septembrie a.c., Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a ținut, la Sinagoga „A. B. Zissu”, cursul de Hevra Șas, unde a studiat, cu cei prezenți, foliantul 15 din Tractatul „Avoda Zara”, după care a ținut o prelegere talmudică, ascultată cu interes de cei prezenți.

După rugăciunea de Minha, Eminența Sa a oferit o masă de Șalos Seudat, în memoria veneratului său părinte, Gaonul Avram Arie Rosen זצ"ל, al cărui Iahrzeit este în a doua zi de Roș Hășana.

CONCURSUL DE TALMUD TORA

Cursanții de Talmud Tora împreună cu un grup de profesori și conducători ai F.C.E. în frunte cu Eminența Sa

Și în acest an, s-a ținut concursul între cursanții și coriștii „Talmud Tora”. Etapa finală a avut loc la Templul coral din București, în zilele de 26—28 august 1983. Au participat 56 de concurenți, din 13 comunități (reușiți la etapa pe zonă, din 22 mai a.c.). În urma probelor scrise, precum și a probei de interpretare — la secția cîntecul ebraic — a avut loc festivitatea de încheiere, la care Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a făcut recomandări pentru activitatea viitoare și a distribuit premiile frunțașilor între frunțași.

Au obținut premii următorii: premiul I — Kohn Emil, Fein Ayy, Gorun Anca, Aizic Gina; premiul al II-lea — Costiner Fernanda, Margulis Iovonne, Rudich Marius, Silberman Edith; premiul al III-lea — Donenfeld Ernest, Fischof Laura, Cuperman Adrian, Kraus Ecaterina.

Concurenții au vizitat Muzeul de istorie a comunităților evreiești din România și alte muzee din București, precum și diferite instituții ale Comunității evreilor din București și au participat la o masă de Oneg Șabat.

Schimb de experiență

Între 30 august și 4 septembrie 1983 a avut loc, la București, în Biblioteca Templului coral, un schimb de experiență între cadrele de pregătire de la cursurile Talmud Tora.

Au participat 16 cadre de pregătire. Pe baza referatelor prezentate de profesorii: D. Rimer, N. Șaim, D. Feldman — București, L. Iosef — Bacău, L. Elpă-taki — Cluj-Napoca, S. Friedenthal, I. Șvarț-Kara — Iași, E. Bergler, C. Weidman — Timișoara, pe teme de metodică

predării elementelor de limbă și Bibliei, iudaistică și istorie și a activității corurilor, toți cei prezenți și-au înfățișat din experiența dobîndită în această direcție. S-au făcut propuneri interesante. Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a făcut o expunere privind rolul cadrelor de la Talmud Tora în viața comunităților noastre. A fost o acțiune utilă, ale cărei roade se vor vedea, cu certitudine, în procesul instructiv-educativ din cursurile și corurile Talmud Tora.

MULȚUMIRI

Comitetul de conducere al Federației Comunităților Evreiești mulțumeste tuturor comunităților evreiești și enoriașilor care au adresat felicitări cu prilejul sărbătorilor de Roș Hășana și Iom Kipur și le transmite tradiționala urare

גמר חתימה טובה

Redacția „Revistei Culturii Mozaic” adresează cele mai vii mulțumiri comunităților și numeroșilor cititori care ne-au trimis bunele lor urări la acest început de an și reînnoiește urările sale de bine pentru toți colaboratorii și cititorii revistei.

Timp și spațiu în concepția iudaică

(Urmare din p. 1)

dată că Einstein intrerupe prelunga tăcere cu o întrebare, care era rodul meditațiilor sale din timpul plimbării. Întrebarea suna: „În definitiv, dragă Nahum, ai putea să-mi spui la ce au avut oamenii nevoie de Timp?”

„Iar la celălalt capăt al Torei, în Final, noțiunea de Spațiu. În limba ebraică, cuvântul „OLAM” se traduce atât prin „lume”, cât și prin „veșnicie”.

Infinitul Cosmosului și cel al Timpului, cuprinse în același cuvânt de trei litere

עולם. Infinit, căci dacă la granițele lumii se află „Cerule și Pământul”, cine poate pătrunde pînă la capăt în tainele de „mai sus de Cer” și în cele de „mai jos de fundul Pământului”, „Globul cel de tină”, ce se învîrtește în nesfîrșitul Cosmosului, ce se află dincolo de el? Iată o eternă lipsă de răspunsuri, pe care o condensăm într-un singur cuvânt — Infinitul. Iată explicația unuia dintre numele cu care îl calificăm pe Dumnezeu și care, la prima privire, pare bizar: „MAKOM” מקום, ceea ce înseamnă LOC, și exprimă ideea că „El e Locul Lumii” עולם. Iată, adică Universul întreg se situează înăuntrul Dumnezeirii atotcuprinzătoare a întregului Spațiu.

Iar Timpul? „La început” בראשית? Dar ce-a fost înainte de acesta, înaintea lui TOHU-VAVOHU?, înaintea Haosului? אחרית הוֹמִים „Telul, finalul vremurilor”? Iar după aceea ce va fi? Tot Infinitul.

Scufundat în marea de iarbă verde înrourată, își păstea mioarele primite în grijă de la taică-său.

I se zice Iașek. Cum l-o fi chemînd pe evreiește, nu știe nici el. Pînă acum n-a fost niciodată chemat la citirea Torei.

Pentru toți, e un tărănoiu, un necioplit. Taică-său, Ithac lăptarul, nu-și mai pune nici o nădejde în el; nu va fi în stare nici rugăciunea morților s-o spună după dînsul. Dar, ca să-și facă datoria pînă la capăt, i-a tocmnit un învățător de la oras.

Învățătorul a trudit din răspuțeri cu el. I-a repetat fiece cuvînt de zeci și sute de ori, dar degeaba. Băiatul împerechea anapoda slovele, bolborosea cuvinte fără rost.

— Nu se lipește nimic de el — murmură dascălul și-și clătina obosit capul. Mai că-sa îl privea și scotea un oftat adînc.

Era parcă osîndit să nu pună mîna pe cartea de rugăciuni. Să se roage? El, Iașek, să se roage? Ce-avea el cu Dumnezeu? Rostit de dînsul, „Ascultă, Israele!” ar fi fost o prihănire a lui Dumnezeu.

Cu toate astea, Iașek îl pricepea în felul lui, cum îl ducea mîntea, pe Dumnezeu și îl simțea în inima lui.

Îl zărea pe Dumnezeu pretutindeni unde-și arunca privirile, chiar și în pîrîul care-și purta cuminte apele, susținînd tot felul de taine malurilor liniștite, smălțate cu iarbă. Cînd de departe se iveau pe cer un nor care posomora cu umbra lui cîmpia, atunci în sufletul lui Iașek se mișca ceva, încoțea ceva, se isca dorul de ceva...

Cînd se întuneca văzduhul... cînd tuna și fulgera... ori cînd ploua... cînd un simțîmint apăsător învăluia satul, ca atunci cînd l-au scos pe moș Mașek de sub mașina de secerat și din piciorul se scurgea singele... cînd satul jalea... atunci el îl simțea pe Dumnezeu!

Dumnezeu nu-și are lăcașul numai în cer. Cînd vrei să-ți vezi nu e nevoie să-ți ridici capul într-acolo. Nu, lui Iașek i se pare că Dumnezeu sălășluiește undeva departe, într-un oraș întîns, acolo unde șade și stăpînul satului lor, împreună cu alți mari boieri și dregători. Dar ce-s toți marii boieri și toți marii dregători dacă nu slugi ale Domnului? Îl slujesc așa cum Stach și Voitek îl slujesc pe boierul din sat.

El, însă, e un nimic în ochii lui Dumnezeu. Nici măcar cioban la Dumnezeu nu poate fi! Trebuie să te tragi din neamuri mari, boieresti ca să ajungi ciobanul Domnului! Și cine știe dacă boierului din satul lor i s-a făcut vreodată cîntec de a mîna caii lui Dumnezeu? Atunci, cum să se poată apropia el, Iașek, de Domnul?

Uneori, cînd pe cerul străveziu-luminos se așternea un vîl de vis, vioriu ca o

Un popular omagiu adus Atotputernicului cîntat de marele „îndrăgostit de Israel”, Rabinul din Berdicev, are acest refren, de o adîncă filozofie: „Sus, Tu ești; Jos, Tu ești, la Răsărit, la Miază-noapte, la Apus, la Miază-zi, oriunde, tot Tu și numai Tu ești, Doamne”.

Dacă ar fi să transpunem, deci, în termeni matematici cele de mai sus, ar reieși următoarele ecuații:

1. Olam, adică lumea = Infinitul.
2. Olam, adică veșnicia = Infinitul.
3. Dumnezeu = Infinitul Timpului și cel al Spațiului.

Aceasta este esența credinței noastre.

Înainte de Maariv — Roș Hașana 5744, la Templul coral: corul Talmud Tora, Eminența Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen, Efraim Katzir și Zvi Ravner

apă de munte, Iașek rămînea nemișcat în pragul stînei... Simțea cum cresc ierburile în tăcere, cum fiecare firicel prinde rădăcini în glie și se îndreaptă spre soare... În fața lui se înalță bătrînul codru, străvechea pavăză a satului... Drumul șerpuia printre ierburi pînă hăt-de-partede... Se zărea o căruță cu un evreu plecat spre tărîmuri neștiute... Cerul, nesfîrșit de adînc deasupra capului, cobora în zare tot mai jos, tot mai jos și se contopea cu pămîntul...

Atunci, lui Iașek i se părea că Dumnezeu a zbughit-o dintre boieri și dregători și a venit aici de unul singur, ca să se întindă în iarbă și să aștepte ceva nelămurit.

Tare ar fi vrut Iașek, în acele clipe, să-i aducă lui Dumnezeu prinos de mulțumiri și de slavă pentru tot ce-l înconjura!

Alteori, îi venea să pornească la drum și să tot meargă pînă va da de orașul cel mare, cu palatul unde sălășluiește Dumnezeu.

FEREAȘTRĂ ÎN CER

ȘALOM AȘ

— Acolo am să mă duc și am să sărut mîna Domnului!

Dar îl cuprindea îndată o îndoială:

— Mă vor lăsa, oare, să intru la el? Ca să ajungi la palatul lui Dumnezeu nu e greu — se gîndea Iașek. Numai că la poartă stau străji înalte, cu panglicii albastre, cizme galbene răsfîrte și mîndire roșii, ca ale mărîmilor pofțite la un bal dat de boierul din satul lui. Și străjile îl vor goni...

Dar, după o clipă, își spuse că n-are rost să se ducă pînă acolo, pentru că Dumnezeu este aici, aproape, tolănit în cîmpia nemărginită, iar străjile păzesc un palat gol, fără Dumnezeu.

„Dumnezeu e regele credinței”, îl învăța dascălul după carte... Vorbele acestea îi sună ca o parolă la auzirea căreia îi vor da drumul în palatul lui Dumnezeu...

Dar către Dumnezeu el are o altfel de rugăciune, o rugăciune fără cuvinte, o rugăciune care crește în inima lui și i-o umele, iar atunci cînd nu i mai încapă în inimă, țîșnește din ea cu un fluierat!

Cînd vrea să se roage, pune două degete la gură, își țuguie buzele și suflă. Și rugăciunea lui răsună în întreaga pădure.

Dumnezeu îl înțelege, îi înțelege de minune rugăciunea!

Iașek fluieră numai atunci cînd ceva

Pe de o parte, Omniprezența lui Dumnezeu. În zadar fuge profetul Iona de Dumnezeu și în van e strădania omului de a-l înfrunta. Pe de alta, El arată lui Moșe (în pericopa de față) toate cărările Istoriei, Trecutul, Prezentul și Viitorul היה א fost היה Este și היה Va fi e înțelesul numelui de patru litere al Creatorului, numele Dumnezeului Istoriei. Generațiile toate, cu ai lor conducători, se perindă înaintea ochilor lui Moșe. În ultimele sale ceasuri, cu privirea sa de îndrăgostit de Poporul și de Țara sa, el îmbrășează întreaga Țară Sfîntă, adică Spațiul, și întreaga Istorie, adică Timpul.

și astfel se integrează în Eternitatea Dumnezeirii.

Cele două „MITZVOT” — Porunci, Prima și Ultima, se înălțuiesc astfel, constituie un Tot Unitar. Finalul și începutul orînduirilor Torei se completează cu același gînd al Perenității. Timpul și Spațiul, adică Infinitul, adică Dumnezeu!

„O mică surioară”

(Urmare din p. 1)

lepciune și omenie, ni se acordă toate posibilitățile de a ne prăznuir sărbătorile, de a ne educa copiii în spirit iudaic (i-ai auzit adineori cîntînd și ați simțit că o fac nu numai cu vocile, ci și cu suflurile lor), de a ne promova cultura, de a fi demni și leali cetățeni ai acestei Românie, ai cărei filii credincioși sîntem.

Dătorăm prezența Dv. în această sîntă seară, în acest sfînt lăcaș Simpozionului de macromolecule ce se ține în București, în aceste zile. La chimie nu pot spune că mă pricep, dar ce este o moleculă nu am uitat din școală.

Asadar, o moleculă este o „mică surioară” אחות קטנה dintr-o mare familie. Rămășițele obștii evreiești din România constituie, e adevărat, o mică moleculă între risipitele și împrăștiatele macro și micromolecule ale poporului evreu. Toate însă au privirile ațintite spre „MACROMOLECULA” Israel, care, împlinind năzuințele și rugăciunile noastre bimilenare, cheazășiște viitorul întregului iudaism, oriunde s-ar afla.

„Mica surioară” vă exprimă, Domniei-văstre, prin Dv., tuturor fraților și surorilor noastre care sălășluiesc în Sion, o fierbinte urare de pace — SHALOM AL ISRAEL”.

fi aluneacă din mîna. Privește cu ochii larg deschiși.

Cîtiva băietandri se uită la Iașek, își fac semne, rid pe înfundate. Apoi, unul dintre ei se apropie de dînsul și îi dă un bobirac peste nas.

Iașek nu-i aude, nu-i simte. Cu ochii lui larg deschiși, el se uită ba la cantor, ba la oamenii înălțîmîrați din sinagogă. Privirile i se opresc la perdeaua albă ce acoperă Chivotul sfînt, cu literele ei mari de aur.

— Dumnezeu u și fi acum acolo...

De sus, dintre femei, mai că-sa îl privește cum stă încremenit, lîngă cartea de rugăciuni căzută pe podea.

— Un sălbatic, un nemintos din născare...

Taică-său îi aruncă și el o privire de sub șalul de rugăciune și suspină din greu:

— Doamne, Dumnezeule, ai grijă de dînsul!

Iașek stă mai departe locului, cu ochii larg deschiși. Cu toții plîng, cu toții se roagă, cu toții își spun păsurile lui Dumnezeu. Și ar dori să facă și el ca dînsul. Vrea și el să se roage lui Dumnezeu. Dar nu să plîngă îl trage inima, nu să-și strige năduful, ci să-i mulțumească lui Dumnezeu, să-l proslăvească pe Dumnezeu. Pentru toate și pentru tot!

Ridică de jos cartea de rugăciuni, o deschide la semnul știut și începe:

— Dum-ne-zeu... re-ge-le... cre-din-țel...

Dar rugăciunea nu-i alină inima. Nu-i spune nimic. Sint numai vorbe, vorbe uscate.

Năzuința lui este să-i mulțumească lui Dumnezeu, să-i cînte slava din tot sufletul lui fierbinte...

Îi este teamă de lumea din jur, de mulțimea care se roagă cu totul altfel, dar ispita e mai puternică decît el însuși — și Dumnezeu stă mai presus de orice. Trebuie!

— Și duce degetele la gură...

Un fluierat ascuțit străpunge sinagoga zguduită de plînsete.

Oamenii au tresărit speriați. Ce este? Cine-a culezat asta? Cine-a fluierat în casa Domnului?

Taică-său e gata să se năpustească asupra lui, lumea dă să-l bată...

Dar, deodată, înțepulul rabîn își întoarce capul de la peretele dinspre soare-răsare și întreabă:

— Unde-i tadicul care a sfîșiat opre-pleștea și a sfredelit cerul, călăuzind printre norii de plumb rugăciunile noastre?

Dar tadicul nu mai era acolo.

Fugise din sinagogă. Cu cizmele aruncate pe umeri, pășea îndesat pe drumul care ducea înapoi, în sat...

Din idiș: A. C.

Evocări „Lanțul de aur al generațiilor“

Iom Kipur, cea mai solemnă zi a anului din calendarul ebraic, are, între multiplele ei valențe, și pe aceea de a pune în evidență una din virtuțile fundamentale ale iudaismului: pietatea nutrită de copii față de memoria părinților, dar și afecțiunea neegalată a părinților față de copii.

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta...” este una din cele zece porunci fundamentale înscrise pe Tablele Legii. De fapt, prima care se referă la legăturile dintre individ și semenii săi, la relațiile sociale. Nu întâmplător prima, dacă avem în vedere că, în concepția Torei, familia constituie celula, axa și pivotul vieții evreiești, nucleul de bază al vieții comunitare și naționale iudaice. Cât timp ei trăiesc, cinstirea părinților e o manifestare de recunoștință față de cei care ne-au dat viață, ne-au vegheat zilele și nopțile, s-au străduit ca să fim oameni adevărați. Cinstirea părinților înțerește fibra morală a fiecăruia dintre noi, ne înobilează sufletele, ne dă conștiința că ne vom bucura, la rindul nostru, de dragostea și respectul copiilor noștri, că tezaurul valorilor morale se va transmite din tată-n fiu.

Cât timp trăiesc... Dar nu numai atât. Obligația de a cinsti părinții se menține, conform preceptelor iudaice, și după ce ei nu mai sînt în viață. „Fiecare trebuie să onoreze pe tatăl său, viu sau mort” — proclamă Talmudul (Kid 31 b), recomandând ca memoria părinților să fie etern binecuvîntată de urmași. Așa s-au născut poate acele rugă și datini de pomnire a morților, unice prin emoția pe care o generează: „Kadișul orfanului”, comemorarea anuală (iurtașul), Izkorul. Așa s-a născut tradiția pelerinajului pe care-l facem la mormintele părinților (Kever Avot), cu deosebire de-a lungul Iunii Elul și în zilele dintre Roș Hașana și Iom Kipur.

„Semnatarul acestor rînduri a fost, așa zice de la început, un „Iusăm” (orfan). Doar în ironie, așa putea spune, împreună cu Șalom Alehem, „Halal de mine, sint orfan!”. Dar, în realitate, asta a făcut să cunosc și, pe măsură ce creșteam în vîrstă, să înțeleg tîlcul profund al acestor pioase datini de Kever Avot. Mama, rămasă văduvă la o vîrstă tînră, fratele și sora, mult mai mari decît mine, mi-au vorbit cu atîta venerație despre tata, încît, în mintea mea de copil, mi-l am portretizat ca tot ce poate fi mai bun, mai drept, imaginea ideală a tîdîcului. De înțeles, de aceea, ce emoție însemna pentru mine „evenimentul” vizitei la mormintele rudelor!

An de an, plecam din satul în care am copilărit, unde exista sinagoga și heider (școală), dar nu și cimitir, în capitala de județ, unde, la poalele unui deal cu o cetățuie în virf și o livadă de pruni împrejur, era lăcașul de veci al tatălui, al bunicii, al altor rude dragi. Ne oream mai întîi în fața mormintului, înconjurat de un țarc de ciment, străjuit de o piatră cenușie, ca stîncile din munții apropiați, piatră pe care era gravat numele scump nouă. În timp ce aprindea două lumînări, ferindu-le de vînt flăcărui, ochii mamei se umpleau de lacrimi și șoaptele ei implorau un an bun, fericit pentru copiii ei. La început, rămîneau minute în șir nemîșcate, înmărmurite. După ani, cînd învățasem la heider să începesc din alef-bet lectura textelor sfînte, citeam capitolul din Psalmi pe care mi-l indica rabinul local și, cu evlavie, rosteam Kadișul. El, bun prieten al familiei, intona ruga Eil mulei rahamim. Și la fel la mormintele bunicii și ale altor rude dragi. Pe atunci, pe cînd înțelegeam încă prea puțin din tainele vieții și morții, păraseam totuși cimitirul cu sentimentul că trăisem momente de reculegere, care-mi vor da forțe noi, vor face ca mama, frații, bunicii și toți ai noștri să aibă parte de

un An Nou bun, mie să-mi meargă bine la școală, în viață.

După ani, în vecinătatea mormintului tatei, s-a adăugat și mormintul mamei — o adevărată „idische mame” — spre care, în lipsa tatălui, se canaliza o îndoită dragoste filială. Acum, anual, „kever avot” își amplificase semnificația și ponderea emoțiilor pe care le încercam. Și-apoi s-a adăugat și mormintul surorii. Într-un an, înainte de sărbători, am trecut prin orașul cimitirului, însoțind un înalt demnitar român. L-am rugat să oprim mașina, pentru a folosi prilejul de a-mi face o datorie filială, explicându-i, totodată, că pe acolo sînt mormintele familiei, din trei generații, dovadă, între altele, a vechimii evreilor pe aceste meleaguri. S-a arătat foarte impresionat de ceea ce el a denumit „cultul morților” la evrei.

„Am fost și anul acesta la mormintele celor dragi. Mi-a făcut o impresie deosebită faptul că, deși în oraș nu mai sînt decît cinci familii de evrei, cimitirul dintre pruni arăta mai îngrijit decît altădată, fusese împrejmuț cu un gard nou, ca în altelea alte orașe mai mari și mai mici din țară, prin grija Federației. Pe mormintele alor mei erau înfloriri ce-mai frumoși „trandafiri”. După ce m-am recules, ca de obicei, guralivul paznic mi-a arătat urmele unor lumînări care au fost aprinse de vizitatori din București, din Israel și, i se pare lui, din America.

Da, pelerinajul la mormintele părinților este, în foarte multe cazuri, unul din mobilurile vizitelor pe care mulți evrei stabiliți acum peste hotare le fac în România. Venind uneori de la mari depărtări, îi poți întîlni la „Filantropia”, la „Giurguiul”, la „Spaniol”, dar și în cele mai îndepărtate colțuri ale Moldovei, Transilvaniei, Maramureșului, sosiți în principal ca să-și îndeplinească astfel o sacra și tonică datorie de conștiință. „Ne cinstim astfel înaintașii în preajma Zilei Ispășirii. Dar nu numai astfel. Tot din copilărie, îmi aduc aminte ce preocupare era pentru mine procurarea lumînărilor albe, mari, care erau puse să ardă în lăzi cu nisip, în cămăruța de lingă sinagoga, din alun, înainte de începerea emoționantei rugă de Kol Nidrei, și pînă a doua zi, după Neila, în memoria fiecăreia dintre ființele dispărute.

Și-apoi, în miezul zilei de Iom Kipur, momentul de maximă evlavie al „Izkorului”, la care îi pomeneam, cu venerație, pe părinți, rudele apropiate, pe toți copiii lui Israel căzuți „Al Kidus Hasem”, victime ale Holocaustului. Spunem de patru ori pe an „Izkor”, dar parcă niciodată ruga nu are impactul din „Ziua de Iom Kipur”, în care, prin post, prin rugă specifică, prin întreaga ambianță solemnă a acestei zile, se realizează o comuniune spirituală neobișnuită cu Divinitatea, dar și cu sufletele celor plecați dintre noi.

„Semnificativ în tradiția Iom Kipurului nu este însă numai acest cult pentru înaintașii noștri, dar și cel pentru succesorii noștri. Este și va rămîne mereu viu în memoria mea momentul din copilărie și adolescență în care bunicul, ca un pater familias evreu, ne dădea, înainte de plecarea la slujba de Kol Nidrei, binecuvîntarea sa anuală. Împreunădu-și minile pe fruntea fiecăruia dintre copii și nepoți, rostea: „Să fie binecuvîntat!”. Și sărutîndu-ne pe fiecare pe amîndoi obraji, ne dădea un an bun, dulce, cu sănătate, fără necazuri, cu pace pentru întregul Israel și pentru întreaga lume. Era în această binecuvîntare toată căldura unei inimi de evreu, plină de dragoste pentru copiii și nepoții săi, pătrunsă de responsabilitatea cea mai înaltă care revine unui părinte de a asigura ca generațiile care-l vor succeda să poarte mai departe, din an în an, din veac în veac, șafeta tradiției și valorilor poporului evreu.

Părintele spiritual al obștii noastre, Șef Rabinul dr. Moses Rosen s-a referit, nu o dată, în lucrările sale, la acel „Lanț de aur” („Die Goldene Kett”), format din verigile generațiilor de ieri, de azi și de mîine. „Iom Kipurul” ne îndeamnă și ne stimulează să păstrăm acest „Goldene Kett” și să-l purtăm în eternitate, în inimi, ca pe cea mai prețioasă podoabă.

IAACOV GOLD

Familie evreiască în Suca, cu Etrog și Lulav

AMINTIRE DE SIMHAT TORA

Eram în dreptul Templului. Ceva m-a împins să intru. Știam că-n seara asta e Simhat Tora. Era în mine un complex de sentimente greu de explicat. Consideram templul, atunci cînd vorbeam despre sau treceam pe lingă el, un punct de referință și atât. Ce voiam să întîlnesc sau să reîntîlnesc acolo? Bunicii, care nu mai erau? (Formulă convențională, fiindcă, atît cît existam eu, ei nu puteau să moară!). Mirosul de mere înfipte-n virful stegulețelor purtate în triumf? (Poate cel mai curat dintre toate triumfurile mele!).

Înăuntru — ce cald m-a izbit valul de lume care cînta! Erau oameni necunoscuți și oameni pe care-i cunoșteam din vedere sau mai mult decît atât. „În viața de toate zilele”, de afară, în cotidiană binețe pe care ne-o spuneam de cite ori ne încrucișam drumurile, aproape că nu-i vedeam. Îmi erau departe, ba — mai trist, dar și mai simptomatice pentru diagnosticul mentalității „sfîrșitului de veac XX” — chiar indiferenți.

Și totuși... Ce se întîmplase cu mine? Cu ei? Fusesse suficient să trecem printr-o astfel de Case ca o mai potențată amănizare interioară să aibă loc aici, miraculos, sub ochii noștri. „Dar cine nu crede în miracole, a spus-o cîndva Ben Gurion, nu e realist”.

Cîntau în fața Chivotului deschis, sub toate candelabrele arzînd ca tot atîția sori ai unei galaxii născocite de oameni, în timp ce Suliurile, cu încrustații, cu broderii aurii sau argintate, cu litere tremurînd de adîncimea credinței, erau purtate printre rînduri. Și fiecare, atunci

cînd Suliurile Cărții ajungeau în dreptul său, se apleca să le sîrute. Urca în aer un zumzet, frînturi de cîntec neterminat. Era un cîntec născut din ceva de dincolo de cuvinte, din speranțele fiecăruia și din durerile lui, din emoția intimă și, totodată, generală. Era sublimul devenit, din categorii estetice, fapt de viață.

Cartea aceasta avea atîta putere în ea, încît ceea ce fusese închis în cuvinte, ceea ce era abstract, „intelectual” căpăta tot atîtea înfățișări cîte obrazuri, cîte buze, cîte minii îi atingeau învelușii. Ce însemna reținerea? Ce însemna frîna care făcea din noi ființe rezonabile, cumînți?

La început, arcurile deprinderii de a mă afla doar singură cu mine înșami îmi dăduseră o vagă senzație de jenă, ca în fața unei confesiuni publice. M-am aplecat să sîrut Cartea, nu fără o împunsătură în ceea ce ne-am obișnuit să numim „inimă”. Pe urmă, ceva cald, ca o învălmășeală, m-a contopit cu gestul, m-a acoperit ca rostogolirea unui val de mare. Pluteam parcă într-o altă atmosferă, scăpătă de sub controlul gravitației.

Am ieșit tîrziu din templu, tulburată, ca după o „revedere peste ani” cu o ființă dragă, cum ar puncta-o romancierii și cineastii rețetari. Se-nnoptase. Bătea un vîntuleț care începea să fie rece, de toamnă. Mă uitam în jur de parcele coborînd de pe o altă planetă. Și chiar acesta era adevărul!

C. DVIR

MARC CHAGALL, ACEST GENIU AL INIMII

(Urmare din p. 2)

evreii, sintem incendii care aleargă. Mobilitatea acestui foc e imposibil de înăbușit”.

Și Chagall, exasperat, nerăbdător, patetic, neliniștit, îngrămădește pe pînză simbolurile care-l obsedează, incendiază tabloul cu febra care-l halucinează. Nu știe să fie temperat, nu vrea să fie echilibrat. Ca și Chaplin, el nu-și refuză gesturile exagerate, nu se sfîșie să fie sentimental, duios, într-o lume cinică și dezabuzată. Nu se sfîșie să ni se adreseze într-un mod simplu, direct, naiv-copilăresc, cu gesturi mari și patetice. Și în această gesticulație exagerată, expresivă pînă la extreme, uneori ușor grotescă, recunoaștem o trăsătură evreiască. Ca și, de altfel, în importanța pe care o are visul în viața și în opera lui Chagall. Evreii sînt, de cînd lumea, comentarii ai visului și tilcuiitori de vise. De la sublimul visător biblic, Iosif, pînă la marele „profet” modern al viselor, Sigmund Freud, poporul de visători a dat multe generații de triști și jucăuși visători ai ghetourilor. Sensibili, fermecători și insuportabili, guralivi și inteligenți, triști și plini de umor, desfășurînd o vorbărie oarecum magică și o mobilitate amețitoare. Unii dintre ei, evadînd din ghetoul, s-au făcut cunoscuți ca poeți, muzicieni, actori, cîntăreți, savanți, revoluționari sau filozofi, numindu-se Ehrlich, Kafka, Schöenberg, Salinger, Stanley Kramer, Paul

Newman sau Marcel Marceau, sau... Marc Chagall.

Da, Marc Chagall a rămas sufletește, adică la modul esențial, un copil al ghetoului, un visător al ghetoului.

Încă o trăsătură prin care opera lui Chagall s-a dovedit a fi profund evreiască: profetismul. „Chagall e un om — spune Jean Cassou — a cărui conștiință e mereu preocupată de o virtuală apocalipsă”.

Prin natura sa, el făcînd parte din poporul profetilor, Chagall nu poate să rămîină indiferent la destinele colective, la dramele lumii, la evenimente, angosto, catastrofe. Dar mai ales la persecuția cea mare și veșnică la care e supus neamul său. Între 1933 și 1960 a pictat peste 30 de mari compoziții în care domină tema războiului, a martirajului iudaic, sau în care apar vizibil, obsedant, simboluri ale Holocaustului. Unele se constituie în vizuni halucinante, aproape insuportabile. De aproape 20 de ori apare în diferite pinze ale sale imaginea evreului care fuge stringînd în brațele sale, cu disperare, sulul sfînt al Torei. Interesant este că în întreaga perioadă de întunecare a vremurilor, în anii '30, Chagall e preocupat aproape exclusiv de ilustrarea Bibliei, pătruns în întregime de istoria sacra a poporului său, istorie de încercări, prestrii, semne, nenorociri. În acești ani se nasc citeva dintre cele mai frumoase pagini din istoria artei acestui secol: „Mesajul Biblic”.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

TELEGRAM

ISRAELI PRIME MINISTER MR. MENACHEM BEGIN SENT THE FOLLOWING TELEGRAM:

HIS EMINENCE, CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

We wish our venerated master and teacher, his family and our brothers of the Jewish community in Romania, a good year. May it be the will of The Almighty that the next year be one of

peace, of return to Zion, of flourishing and happiness for the whole House of Israel.

MENACHEM BEGIN

PROFESSOR EFRAIM KATZIR, FORMER PRESIDENT OF ISRAEL, AT THE CHORAL TEMPLE

On the first evening of Rosh Hashana 5744 (Wednesday, 7 September 1983), the parishioners who came to the Choral Temple in Bucharest had been greatly honoured. Former President of the State of Israel, professor Efraim Katzir, who took part in the International Congress of Macromolecular Chemistry, held in Bucharest in the first decade of September 1983, came to the Temple to say the prayers of the beginning of the New Year, together with our holy community.

The Talmud Torah choir filled the "interval" between Mincha and Maariv, between the last prayer of 5743 and the first of 5744 with a number of nice traditional songs, starting with "Heiveinu Shalom-Aleichem", continuing with the impressive "Avinu Malkeinu" and ending with "Leshana Habaa Bilerushalaim".

WELCOME SPEECH BY HIS EMINENCE

His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen then included in his festive sermon a warm welcome to the distinguished guest, whose presence symbolizes the fulfilment of a multi-millenary dream" said His Eminence.

We are *בין השמשות* at the crossroads of two years. We now live moments when *לא שעה שמשו של זה עד שעה שמשו של זה* "one sun is setting and another is rising". In this Talmudic expression reference is made not only to a solar crossroad but to an historical one. We are covering a transition period which finds expression in these moments of "bridging" one year to the other. Our generation is the bridge between Diaspora and Eretz, between a dramatic past and a future of salvation.

"A LITTLE SISTER"

We recite in this interval between prayers and years, a poem *אחות* of "the little sister", recalling her sufferings and humiliations, mourning and sorrow of past years, and the stanzas of the poem have the terrible verse *הכלה שנה ופולטותיה* "May the end of the year bring with it also the end of its curses".

The poet foresaw, however, hoped and proclaimed, in the same poem of "the little sister", in its last stanza, the coming of times when, instead of groans and sighs on looking back at the curses of the days of the closing calendar, we can look with joy and hope towards the calendar we are opening, and pray *תחל שנה וברכותיה* "May the incoming year be also the beginning of its blessings".

I am very glad, most venerated professor Katzir, that I was given the opportunity to return but a small part of your kind hospitality you extended to

me whenever you were good enough to receive me in Jerusalem, the Holy City. My joy is even greater as we, the Jews of Romania, can pride ourselves with the contribution made by our brothers and sisters in work, devotion and skill, to the reconstruction of "David's City", to the re-blossoming of Zion, to the rebirth of Israel. We are also proud that here, in the places we were born, "the years of curses" have gone once and for all, "and those of blessings" have started. With wisdom and humaneness, we are given every possibility to observe our holidays, to educate the children in the Jewish spirit (you have heard them sing a little while ago, and you felt that they were doing it not only with their voices but also with their hearts), to further our culture, to be dignified and loyal citizens of this Romania, whose faithful sons we are.

Your presence on this holy evening, in this sacred place is due to the International Congress of Macromolecular Chemistry held in Bucharest these days. I cannot say that I am very good at chemistry, but I still remember from my school days what a molecule is.

Hence, a molecule is a little sister of a large family. The remnants of the Jewish community in Romania are, truly, a small molecule among the scattered and dispersed macro and micromolecules of the Jewish people. However, all of them look to the "MACROMOLECULE" Israel, which, fulfilling our bi-millenary aspirations and prayers, warrants the future of the Jewry, wherever it may be.

"The little sister" conveys to you, and through you to all our brothers and sisters living in Zion, an ardent wish for peace — "SHALOM AL ISRAEL".

The speech made by His Eminence deeply impressed those present. Professor Katzir warmly and most respectfully congratulated him.

Then the 5744 Rosh Hashana Message of Chief Rabbi Dr. Moses Rosen was read out by eng. Theodor Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest.

Senior cantor Willy Harnik, accompanied by the Temple choir, conducted by Mr. Isac Ledeanu, officiated the Maariv prayer, in a pious atmosphere of special recollection.

Proch Hermi and Sefler Alexandru, Talmud Torah students, officiated in the end the Kiddush prayer with the traditional melody.

At the end of the prayer, the parishioners, who filled the temple to overflowing, went one by one to the Bima — the rostrum of the Temple — to shake hands with and congratulate His Eminence and the distinguished guest, saying "SHANA TOVA".

terest by those present. After the Mincha prayer, His Eminence gave a Shalosh Seudat Meal, in memory of his venerated parent Gaon Abraham Aryeh Rosen whose *Jahrzeit* is on the second day of Rosh Hashana.

CONGRATULATIONS

Mr. Philip M. Klutznick, former Minister of Trade of the United States of America, honorary president of the World Jewish Congress and president of the Memorial Foundation for Jewish Culture, sent His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen the following letter:

My dear Friend,

I was pleased to note in the latest issue of your newspaper that you have now achieved 35 years of service since you became the Chief Rabbi. I read with great pleasure the messages of con-

gratulation that you have received. Indeed, your achievements will be recorded in the Jewish history of this era as deserving a special niche for their brilliance, their persistence and their character.

My wife joins me in extending these good wishes to you, recognizing they would not have been possible without the great lady that has shared your responsibilities and your hopes and efforts.

With warmest, personal regards.

PHILIP M. KLUTZNICK

RECEPTION

On 28 August, 1983, the Federation of the Jewish Communities of Socialist Republic of Romania arranged a reception at 18 Popa Soare Street, in honour of Mrs. and Mr. Mordechai Karni, Minister-Counsellor at the Embassy of the State of Israel in Bucharest, marking the conclusion of his diplomatic mission and departure from Romania.

The reception was attended by leaders of the F.J.C. and of the Jewish Community of Bucharest, academicians, men of science, writers, composers, journalists and other outstanding intellectuals.

Present were the members of the Israeli diplomatic mission in Bucharest, as also Mr. Carey Frank, counsellor at the U.S. Embassy in Bucharest and other personalities, who came to join in the homage paid by the Jewish congregation to Mr. M. Karni, distinguished diplomat, a friend esteemed and appreciated by our community.

His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen warmly welcomed Mr. Karni saying among others that, as if reiterating the remarkable conduct of the legendary Mordechai of the Meghillah Esther, Mr. Mordechai Karni has won, by his conduct of a good Jew who was close to our congregation, the deep sympathy of the Jewry of Romania, who

convey warm greetings on his departure from our midst. In conclusion, His Eminence wished him full success in his future mission and the selfsame high prestige he had here.

Answering the good wishes extended to him and his distinguished wife, Mr. Mordechai Karni expressed special satisfaction at his frequent meetings with his Jewish brothers in Romania while on mission in this country. He praised the personality of His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, who created the fraternal ambience in which he felt so well.

In this respect he referred to the 5743 Hanukkiade, in which he took part with pleasure, and which once again proved the wisdom, inexhaustible energy, remarkable organizational and dynamizing skill of His Eminence, stressing that due to his whole work and activity he is acknowledged internationally as a leading figure of contemporary Judaism. Mr. Karni also paid special homage to the Chief Rabbi's wife and close associate, Mrs. Amalia Dr. Rosen, and spoke appreciatively of the other leaders of the F.J.C. and J.C.B.

The reception passed in a warm fraternal atmosphere.

A DELEGATION OF EDUCATION AND CULTURE DEPARTMENT FOR DIASPORA VISITED ROMANIA

On 25 August, 1983, a delegation of Israel arrived in Bucharest. The delegation included: Dr. E. Tavin, head of the Education and Culture Department of the Communities in Diaspora and Mr. Benzion Fischler, director at the same institution, who visited this country between 25 August and 4 September, at the invitation of the F.J.C. leadership.

The same day, the delegation was received by His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, in his office. His Eminence outlined the problems of the Jewish congregation of Romania, dwelling on the Federation's concern to secure for the parishioners and, especially for the young Jewish generation an education in concordance with the traditions of Judaism, devotion to the homeland we live in and, at the same time, deep sympathy for Zion. In this respect, mention was made of the organization in Bucharest and the provinces of the Talmud Torah courses, the existence of Talmud Torah choirs and orchestras, collective Seders, Purim festivities, cycles of lectures and other events, all of them of a Jewish educational nature.

Thanking for the invitation and the reception extended to the delegation, Dr. E. Tavin pointed out the exceptional merits of His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, unanimously acknowledged as an outstanding personality of contemporary Judaism.

On Friday, 26 August, during the Kabbalat Sabbath religious service, the delegation was received at the Coral Temple. His Eminence pointed to the important part played by Education and Culture Department for the promotion of Jewish spiritual assets in its Diaspora communities, mentioning at the same time, the

achievements recorded in this country, with the broad understanding of the State leadership.

Dr. E. Tavin expressed his satisfaction at visiting Romania and at getting acquainted on the spot with the Jewish cultural activity carried on here, noting the special contribution along this line made by the eminent spiritual leader — Chief Rabbi Dr. Moses Rosen.

Afterwards, a festive Oneg Sabbath was arranged in honour of the guests at 18 Popa Soare Street.

On Sunday, 28 August, 1983, the delegation of Israel accompanied by eng. T. Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest, visited Jassy. The guests were received by Dr. Simion Cauffman, chairman of the local community, and met at the Great Synagogue the parishioners of this old Jewish community of Moldavia. During their visit, the guests paid a pious homage to the martyrs of the Jassy pogrom.

Over 28–30 August, the delegation visited Jewish communities in Botoşani, Dorohoi, Suceava, Fălticeni, Tirgu Neamţ, Piatra Neamţ and Bacău, where the guests were received with the same warmth.

On the following days, the delegation, accompanied by Mr. Emil Sechter, lawyer, general secretary of the F.J.C. visited the communities of Cluj-Napoca, Oradea, Arad and Timişoara.

Dr. E. Tavin and Mr. Benzion Fischler expressed their admiration for everything they saw during their visits, stressing the invaluable contribution made by His Eminence to everything that is being done in Romania — under the favourable conditions created by the socialist regime — so that the Jews can live as Jews while those who wish to go Aliyah can do so.

On 4 September, 1983, the guests left the capital city of Romania, for Israel.

HEVRA SHAS COURSE

On Saturday, 3 September 1983, His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen held at the "A. B. Zissu" Synagogue, the Hevra Shas course, where he studied with those present folio 15 of the "Avoda Zara" Tractate, after which he held a Talmudic lecture, listened to with in-

א באזוך פון א דעלעגאציע פון מדינת ישראל

דאנק דער פארשטענדעניש פון דער רומענישער ערנדרונג.
ד"ר תבין האט אויסגעדריקט זיין צופרידנקייט פאר זיין באזוך אין רומעניע ווו ער וועט זיך באקענען מיט דער מעטיקייט פון קולטור און היינטיגן שפעטער, און לכבוד די געסט ארגאניזירט גע- ווארן אן ענג שבת.
זונטיג דעם 28טן אויגוסט האט דער דעלעגאציע אין דער באגלייטונג פון ד"ר אייזש. מ. בלומענ- פערל, פרייזענט פון דער בוקארעשטער קהילה, באזוכט יאט. צווישן דעם 28טן און 30טן אויגוסט האט די דעלעגאציע באזוכט די קהילות פון באטשאן, דאראוו, סוטישאוו, פאלטישען, טירנו-ניאמי און באקוי.
אין דער באגלייטונג פון ד"ר. שעכטער, גענע- ראל סעקרעטאר פון דער פערעראיע, האט די דעלעגאציע, באזוכט די קהילות פון קלוזש-נא-פאקא, אראדעא און סימישארא.
די געסט האבן אויסגעדריקט זייער באוונדערונג פאר אלעס וואס זיי האבן געזען און האבן נאך אפאל אונטערשטראכן דעם גוטשאצבארן ביי- מארג פון הרב הראשי אין די גרויסע דערגרייכונ- גען, אז די יידן זאלן זיך אויסלעבן אלס יידן און ווער ס'וועל עולה זיין, זאל עס גענען טון.
דעם 4טן סעפטעמבער, האבן די געסט זיך צוריקגעקערט קיין ישראל.

עמפאנג

הארציק. צום שלום, האט דער רב הראשי אים געווינטשן זעלבס, און זייער ווייטערדיקע מייעסע. עפענערדיק אויף די גוטע ווינטשן וואס זענען געווענדעט געווארן אים און זיין פרוי, האט ה' מ. קרני אויסגעדריקט זיין באוונדער צופרידנקייט פאר דער געלעגנהייט וואס ער האט געהאט זיך צו באקענען מיט זייער ברודער יידן פון רומעניע, בשעת זיין דיפלאמאטישער מיסיע אין דעם לאנד. ער האט געהאט לויב וועטער פארן הרב הראשי, וועלכער האט געשאפן די פריינדלעכע ברודער- לעכע אטמאספערע אין וועלכער ער האט זיך אזוי גוט געפילט. אין דעם זינען האט ער דערמאנט די כנויידע פון יאק תשל"ג אין וועלכער האט באשטימט: עמעסען. אט א די פיינערעמקייט האט באטאנט מ. קרני, האט נאך אפאל באוויזן די אומערשעפטבארע "ענערגיע", דעם אויסערגעוויינט- לעכן ארגאניזאטארישן סאלאנט פון הרב הראשי און זיין דינאמיות, אונטערשטויבעריקע און דאנק זיין אומערמלעכער מעטיקייט, אז ער פארעכנט אלס איינע פון די גרעסטע פערזענלעכ- מיטן פונעם היינטיגן יידישן. ה' קרני האט אויך אויסגעדריקט א באזונדערן אפאזש דער פרוי און נאענטער מיטארייטער, פון רב הראשי, דער רבנית אמאליא ד"ר ראזען. ער האט אויך- געדריקט זיין שאצונג פאר די אנדערע מנהיגים פון דער פערעראיע.
דער עמפאנג איז פארגעקומען אין א ווארעמער פריינדלעכער אטמאספערע.

א באגריסונג פון הער פיליפ קלוטצניק

פארשריבן ווערן אין דער נעשיכטע פון די יידן פון דער תקופה און וועלן פארנעמען דאָרט א כבודיק פלאץ א דאנק זייער גלאנץ און זייער וויכטיקייט.
מיין פרוי אייניגע מיטמיר שיקן אייך די בעסטע ווינטשן כדי אפצוברענגן אז די אלע דערגרייכונ- גען וואלטן נישט מעגלעך געווען אן דעם בייטראג פון אייער געשעצטער פרוי, די רבנית, וועלכע האט מיט אייך געטיילט די פארגאנגענישן, די מי און די האפענונגען צום גוטן.
מיט בעסטע וויינלעכע גרוסן
פיליפ. מ. קלוטצניק.

תלמוד-תורה קאנקורס

אויך דאס יאר איז פארגעקומען דער קאנקורס צווישן די באריסטן און קורסאנטן פון תלמוד תורה. ער איז פארגעקומען אין בוקארעשטער כ"ג ראש - סעפטעמל צווישן 26טן און 28טן אויגוסט 1983. ס'האבן זיך באטייליגט 56 קאנקורענטן פון 13 קהילות. נאך די שריפטלעכע און איינער- פרעמאטיווע פראבעס - איז פארגעקומען א פייער לעכיקייט. דער רב הראשי האט געגעבען דאס וואָרט און געגעבען די געהערדיקע אנדרייטונגען וועגן דער ווייטערדיקער מעטיקייט פון די קורסאנטן און האט פונדערגעשטיילט פרעמיעס פאר די בעסטע צווישן די בעסטע.
די תלמוד תורה קאנקורענטן האבן באזוכט דעם יידישן מוזיי און אנדערע קהילה אנשטאלטן, זיי זענען אויך ביגעווען ביי דער סעודה פון ענג שבת.

דער 25טן אויגוסט ד.י. איז אָנגעקומען קיין בוקארעשט א דעלעגאציע פון ישראל בראש מיט ד"ר. תבין, דער שטע פאפטייל פאר היינטיג און קולטור פאר די יידישע קהילות אין די תפוצות, אין דער באגלייטונג פון בן - ציון פישלער, די- רעקטאר פון דעם אויבערמאָנטן אנטשטאלט.
אין דעם זעלבן טאָג זענען זיי אויפגענומען געווארן פונעם הרב הראשי ד"ר דוד משה ראזען שליט"א. דער הרב הראשי האט באריכטעט די געסט איבער די פראבלעמען פון דער יידישער קהילה אין רומעניע.
ד"ר. תבין האט געדאנקט פאר דער איינלא- דונג און פאר דעם שיינעם קבלת-פנים און האט באטאנט די גרויסע פארדינסטן פון הרב הראשי אינעם אויסהאלטן א יידיש לעבן אין רומעניע.
דער רב הראשי - האט ער געלאזט אז איינשטי- מיט אנטערקענט אלס אן אָנגעזענע פערזענלעכ- קייט פונעם היינטיגן יידישן.
פרייטיג צונאכטס דעם 26טן אויגוסט צו קבלת- שבת איז די דעלעגאציע אויפגענומען געווארן מיט ווארעמקייט פון א גרויסער צאל מתפללים אינעם כנעראל-טעמפל.
אין זיין דריטע האט כבוד הרב הראשי אָנגעוויזן אויף דער וויכטיקער ראָלע פון דער אפטיילונג פאר היינטיג - קולטור. ער האט אויך אונטערגעש- מאַכן די דערגרייכונגען פון אונזער קהילה א

זונטיק דעם 28טן אויגוסט 1983, האט די פערעראיע פון די יידישע קהילות אין רומעניע, ארגאניזירט אן עפענעם לכבוד דער פרוי און ה' מרדכי קרני, מיניסטער - ראטנבערג פון דער אטמאספערע פון מדינת ישראל אין בוקארעשט, מיט דער געלעגנהייט פונעם שלום זיין דיפלאמאטישע מיסיע און זיין פארלאזן דאס לאנד.
ס'זענען ביגעווען מנהיגים פון דער פערעראיע און פון דער בוקארעשטער יידישער קהילה, אפא- דעמיקער ווינסשאפטלעך, שריפטשטעלער, קאמפא- זיטארן, אָנגעזענע אינטעלעקטואלן, זשורנא- ליסטן.
ס'זענען ביגעווען מיטגלידער פון דער ישראל דיפלאמאטישער מיסיע אין בוקארעשט, ווי אויך די קרני, פונעם ראטנבערג פון דער אטמאספערע פון די פ.ש.א. אין בוקארעשט, און אנדערע פער- זענלעכקייטן וועלכע זענען געקומען ברענגען אן אפאזש פאר מ. קרני, דעם לעגענדענדיגן דיפלאמאט, און חשבוני פריינד פון אונזער קהילה.
דער רב הראשי ד"ר דוד משה ראזען שליט"א האט אויסגעדריקט ווארעמע ווערטער דעם ארגאניזאטארישן און גענוי ווי דער לעגענדענדיגער מרדכי פון מנהיג אסתר, האט אויך מרדכי קרני א דאנק זיין אויפפירונג פון אן אמת ייד, און נאענטער פריינט פון אונזער קהילה, געווינען טיפע סימ- פאטיע און באערונג פונעם רומענישן יידישטום, וואס באגרייט און געלעבט זיך מיט אים

א באגריסונג פון הער פיליפ קלוטצניק

ה' פיליפ. מ. קלוטצניק, געוועזענער האנדלס - מיניסטער פון די פ.ש.א. ערפינדער זייערע פון - נעם יידישן וועלט - קאנטענט און פרייזידענט פון דער פונדאציע, "מעמאריעל פאנדעישן" פאר דו- שר- ים קולטור, האט געשיקט דעם רב הראשי ד"ר דוד משה ראזען שליט"א פאלגענדן בריוו:
מייערע פריינד,
מיט צופרידנקייט האב איך לעצטנס געליינט אין אייער, "צייטשריפט", וועגן אייער 35 יעריקערע מעטיקייט אלס רב הראשי פונעם רומענישן יידי- טום. איך האב מיט פארגעניגן געליינט די באגרייכונגען מעמאריעל וועלכע איך האט באק- מען. און ווירקלעך, אייערע דערגרייכונגען וועלן

חברה ש"ס

שבת דעם 3טן סעפטעמבער ד.י. האט דער רב הראשי ד"ר דוד משה ראזען שליט"א געהאלטן אין דער שיל "זיסע", א שיעור חברה ש"ס און האט געלעגט מיט די אונגעזענע דר'ס פון דער מסכת "עבודה זרה", און נאכדעם געזאגט דברי תורה וואס זענען אויסגעהערט געווארן מיט גרויס אינטערעס.
נאך מנחה, האט דער רב הראשי געגעבן א שלש סעודות, לזכרון זיין פאטער גאנאן אברהם אריה ראזען זצ"ל, וועמענעם יאָרצייט פאלט אים דעם צווייטן טאָג ראש-השנה.

דבר בעתו - אגוסט וואָר

הרב זאב גוטליב - זצ"ל

פאטי פאטי אז מיר ליינען דיע פרשה הא- ויז א טאג נאך ראש השנה. נישט גענוג, האזונ- השנים ואריבה", הערען וואס איך זאג. נור אויך דאנאך, "ותשבע הארץ", אפילו דער איינפאכסטער "עדר-שנים", דאך איך נעמען צום הערץ. ווייל דאן וויר דער ראש השנה האבען צום הערץ. ווער, וואס וויר פיהרען צו, "יום כיפור", דער אבינו מלכנו זאל אונס מוחל זיין אונזערע מעהלעך פון דעם פערטאגענעם יאָר, און אונס אלע בע- שען מיט א תמיכה טובה, לשנת חיים טובים.

וזאת הברכה

ויסם דו וואס דיע גרויסע ברכה איז געווען וואס העל"ה האט דעם יידישעם פאלק געגעבען מיט דעם וואס ער האט זיי געשיקט א מנהיג ויע משה רבינו? דיע תשובה איז, "איש האללים". פערהאפט-מנ- היינט וואס זענען גוטע מיטגיטע ארטיניסטער- טורס. זיי פערשטעהן ויע צו ארגאניזירען און צו פיהרען. זעהר פיל און וויכטיג. אבער דאס איז נישט גענוג. דער מענטש לעבט נישט פון ברויט אליין. וועדער פערהאפט צדוקים וואס היינען זיך אויף איבער דעם עולם הזה. זיי זענען נישט מעהר אויף דער ערד, נור ויע מלאכים אין היממעל. נו זעהר גוט און גרויס. אבער דיע מענ- שעהאבן נישט קיין מנהיג וואס זאלן זיי פיהרען און העלפען. משה רבינו איז געווען סיי "איש", סיי מענטש וואס דעם פערשטאנדען דעם עולם האט מיט זינע בעדערפנישע. א פראקטישער מנהיג. און ער איז געווען אויך ויע א מלאך, הימליש, ניי- סטיג, "אלקים" וואס הייסט אויך א מלאך צו זיין סיי א מענטש און סיי א מלאך, "איש-האללים", און צו גענען זיך אדרעסירען צו היממעל און ערד (תאזינו השמים ותשמעו הארץ) דאס האט נור משה רבינו געקענט. ער האט געזאגט פאר מן און וואסער, צו עפעסן און טרינקען, און פרוי- היים, און מוסף ארגאניזירט צושישן איינעם און דעם אנדערן (בין איש לעהו), און א איינעם לאנד וואס איז, "זכת חלב ודבש". אלע וועלכע ברכות. און ער אליין האט זיי געבראכט דיע הייליקע תורה און פאר זיי געווינען דעם ערשטען מלך, דאס הייליגסטע פון מיטן.
און פאר דעם שטארבען האט ער זיך געבעטן ביים רביש"ל דעברארימירדנער פאטער געפון פאר דיע וועגן א נישט מנהיג וואס ער זאל אויך זיין צו גוט און צו לייט-הרוחות לכל בשר-און הש"ת האט איהם א געווינען צו העלפען זיין תלמיד יהושע. נישט אזוי גרויס ויע משה, אבער אויף דעם זעלבן סטיל - "משרת משה". נישט קיין זון נור ויע א כלה וואס דערפאלגעט מיט דאס ליכט פון דער גרויסער זון- חזק.

נעניס-וילך

פאר ראש השנה זענען מיר אויסגעשטאנען געווארן אין שול און אנגען "סליחות". דיע ספר- וועט ווערן אנגען שוין נאכ'ן חודש אלול. אבער מיר גענוען זיך מיט בלאזען שופר יעדען סא- נה דער עולם זאל זיך דערמאנען עס געהט נישט, וואס מיר פאסטען זעהר דיע ווערטער פון דיע פרשה, "דעם מצוות וואס איך געב'ם איך זיך, און דיע מצוה פון תשובה-טוה" כע-זאג- ווער זענען נישט אונטערגלייך אדער שווער צו פילן זייער נאנטע אין דין מיל, אין דין גיט און זייער מיל -
מצוה צו טוהן "מיט דעם מיל" איז נאכ' זיכט דאס ווערטער, אבער עס מוז זיין אויך "לכבוד", פון דעם נאמען הערץ... פערהאפט גענוען וואס האבען זעהר שיינע כוונות, א ווידיש מיל, און דאס מאל זאגן צו, אבער דאס איז נישט גענוג. עס מוז זיין אויך "לעשות". עס פאסט צו טוהן. אט דאס איז א מענטש, א יוד, דעמאלט שטעהן מיר אויף און נעהן צו מליכות, נישט-וילך-און געמען זיך ווערען אסתר גוטע יעדע א כתיבה ותמיכה טובה איך אלע און אייער לעבע און כלל ישראל אמן.

האזיני

זיי מען ראש השנה זענען מיר געשטאנען אונ- זער דעם שטארקען איינדרוק פון דיע הייליקע, פארטייט, מען דער שופר, דיע תפלות, דיע אלע גענוג, דיע קריאת התורה און דיע דרשות, אלעס האט אויך א יוד א מענטשען השפעה. ער פילט זיך ויע, "אפגעוואנען". א נייט הערץ, א נישט זיך ויע, און דאס איז א נייט יאָר פון לעבן. מיט קעגן פון פארשיטעלעך אונטער משה רבינו האט געענדיגט זאנען דיע שירה פון האזיני, דוכט זיך דעם שטארקסטע און שטעכסטע פון אלע דערען נאך אלע נביאים, האט זיך דער עולם געפיהלט נאך אויסגעווייכט פון דעם ווי געהאלפן געבען א קח אין דער שפעטער צוקונפט, דעם פלאן פון דעם היסטאריע פון יידישען פאלק.
מיט דאנאך נאך א מורע פאר ווערטער, אין אפאפס פראוואישע ווערטער, ער זאגט ווי לעבט נישט צו אייער הערץ צו וואס איך האב איך דא געזאגט. עס איז נישט טמא א שטענע פאמעט. נישט נייט ווערטער, נור אייער לעבען הענט פון זיי. אט געענטס גוט וואס איך האב איך דא געזאגט. נאך אויך זאלט לאנד לעבען.
אזוי אויך ראש השנה מיט דיע אלע שיינע איינפירערדיקע ווערטער טאר מען נישט לאזען פערלעסטען. ווייל זיכרונג לחיים - או מיר וועלן געזענען וועלן מיר לעבען.

תפילה

און איצט פאר ונתנה תוקף, ווען באשטימט דעם גורל פון דער וועלט אין באזונדער יעדן יחיד, מי יחתי, ומי ימות, מי ברעש, ומי במנפה", פארגעס - וישע נישט ישראל'ן דין ב-יחיד, דאס כפרה היינרל פון יעדער שרפה...
אוי, רבנו של-עולם, איצט פאר ונתנה תוקף ווען באשטימט דעם גורל פון מענטשהייט, נישט איין גוטע מחשבות די גדולים פון דער היינטיקער וועלט, וואס ווילן האבן דאס וואָרט, ווילן אפילו פארנעמען דין אָרט ביים פלאנירן מ'נתנה תוקף: "מי במים, ומי באש, מי בחרב, ומי בקאמאס..." טאָרט נישט דערלאזן זיי זאָלן דערגרייכן חלילה דין כסא הכבוד.
לעולם ועד!
און איצט רבנו של-עולם, אייער מיט שרייען אויס, "ותתום!" איין נישט יאָר פיל אויס דעם טרוים פון שלום, גליק און פרייד פאר אלע מענ- טשן.
טו זיי בענטשן.
ווייל וואס מיר זענען וועגען מיר, אבער נישט מער ווי מענטשן-זענען מיר". ותתום לחיים טובים!" אמן!
לען שאדאך

רבנו של עולם, הער אויס מיין געבעט: איך ווענד זיך צו דיר אין נאָמען פון די וואס דערמאנען דין נאָמען ווען ס'איז צומאָל שוין נאָר שפעט.
רבנו של - עולם, הער אויס מיין געבעט: איך רעד צו דיר אין נאָמען פון די וואס דערמאנען זיך אין דין, נאָר פאר ונתנה תוקף.
ווען זייערע נשם'קלעך א ציפ טוען תכה...
זיי מוחל רבנו של-עולם, פארגעס זיי, פארשרייב זיי אין ספר פון אמינסטיע. הער אויך זייער און מיין געבעט, זיי וועלן אלע זיך שאלען על חטא.
רבנו של עולם, הער אויס אונזער פטילה, זיי מוחל - שטראף אונז נישט חלילה. מ'פארגעס צימאָל אין דיר און אין זיך אליין.
אויף דער פערזערשטער וועלט, איינער שפאָלט נישט דראַיט אין זיין געזעלט.
ווייל נישט פאר שלום איז אָפן דער וועג, נאָר פאר שטראף און ווירלן וואָסן געניג.
זיי אונז מוחל נאָטעניו, ווייל "וואס מיר זענען, זענען מיר, אבער יידן מליכין מיר".

ראש ממשלת ישראל מר מנחם בגין שלח את המברק דלהלן:
לכבוד הרב הראשי דר. דוד משה רוזן
ועד הקהילות היהודיות ברומניה

שנה טובה למורנו ורבנו הנעלה, לבני ביתו ולאחינו בקהילת רומניה. יהי רצון שהשנה הבאה תהי' שנת שלום שיבת ציון ושינושן ואושר לכל בית ישראל

מנחם בגין

פרופסור אפרים קציר בבית הכנסת הקורלי

הקורלי. על אחת כמה וכמה, כפולה ומכופלת היא שמחתו כשאני יכול לברך אותך עם רגש של נאות יהודי רומניה, שהיו בין הראשונים לפני מאה שנה, לבנות את זכרון-יעקב וראש פנה, ועלו בהמוניהם ומבואיהם את תרומתם החשובה לכנין ירושלים, לשנינו ציון ועיריה, לתחיית עם ישראל במולדתו. נאם, ושמחים אנחנו, שאנחנו, שארית הפליטה, מקבלים את פניך פה וכבר עברו, השנות של קל-לות והחלו שנות הברכה. יש לנו כל האפשרויות לשמור מצוות, לחגוג את הילדים שלנו ברות ישראל סבא (בעיני ילדי המהפלה, בצלילי שירותיהם, הרגשה שהם שרים לא רק עם הקול אלא גם עם השמחה) להרכיב תורה ולהיות אורחים נאמנים של רומניה הנותנת לנו את כל הזכויות והאפשרויות הללו.

ניכוחותך בערב קודש זה במקום קדוש זה נגרמה ע"י התקיימות הסימפוזיון הבינלאומי בכימיה מקורי-מולקולרית בבוקרשט בימים הללו ושאחת משתתפה בו באישיות חשובה המייצגת את מרע העם היהודי. אני יכול לומר לך שאני מבין רבות בכימיה אבל מה זאת, מולקולה? לא יסתירה עוד מומן היותו על ספסל בית הספר.

הנה כי כן, מולקולה? של גוף וזה, אחות קטנה? ממשפחה גדולה. שרדי היהדות רומניה נותרו מעט מזה, מולקולה? אחת בין המולקולות המפוזרות בארבע כפי הארץ שכולם הם גוף אחד, העם היהודי. כולם, ואנחנו ביניהם, מביטים אל ה"מקור-מולקולה" האמתית שלנו ארץ ישראל שבה מניש-מים את חזון נביאנו ואת תפלותינו זה אלפי שנים ובה מבטחים את עתיד כל תפוצותינו, בכל מקום שהם.

ה"אחות הקטנה" מביעה לך ועל ירך לכל אחינו היושבים בציון, ברכה חמה, ברכת שנה טובה, שנת שלום וקייבון גלויית.

אחרי הדרשה, קרא הפרופסור מהגרסא טוביה בלור-מנפער, ו'ר' חמלת יהודי בוקרשט המניש לראש-השנה של תש"מ של מן הרב הראשי.

תפלת מערים נערכה על ידי החזן הראשי הרניק בלויט מקהלת בית הכנסת הקורלי (המצא מר יצחק ערדאנו).

בנוסף המסורתי ובאופן מרשים מאוד, שרן שני תלמידים את הקידוש לראש השנה, דמועת "רבות" ולנו מעיני הקהל כשישמעו את ילדי הקהילה, איד תלמידיהם, את, "שרשרת הזהב" של היהדות. תחל שנה וברכותיה.

ביקור משלחת המחלקה לחנוך ותרבות בתפוצות

בחימוט רבה. בדברו מן הרב הראשי העיר את המספר החשוב של המשלחת לחנוך ותרבות. ד"ר א. תבין הביע את סופוקו מהבית ברומניה, ועל הפעולה היהודית שנערכת כאן בהנהגת כבוד הראשי.

אחר כך התקיים עונג שבת חגיגי, בו מן הרב הראשי הציג למשתתפים את האורחים המכובדים ואת פעולתם החשובה. ד"ר א. תבין הביע את הערצתו למפעל הנעשה תחת הנהגתו של כבוד הרב הראשי.

ביום 28-30 באוגוסט המשלחת הישראלית ב-קרה בלויט מן טוביה בלומפנר כמנהל הקהילות במלונות ובמים שלפארתיה בלויט מן אמוץ שכטר, מזכ"ל הוועד הקהילתי של יהודי רומניה בביהר קהילות מרכז ומערב הארץ.

הם הביעו את הערכתם על כל מה שראו. ביום 4 בספטמבר עזבו את רומניה וחזרו לישראל.

בליל ראשון של ראש השנה, בא להשתתף בתפלה בבית הכנסת הקורלי, הנשיא לשעבר של מדינת ישראל פרופסור אפרים קציר, הנמצא ברומניה בימים הללו לקחת חלק בקונגרס לכימיה מקרומול-קורלי. קציר בא בלויטו של יועץ שגרירות מדינת ישראל ברומניה מר עזי רבגר.

בהפסקה בין מנחה למערב, בין התפלה האחרונה שלשנת תש"מ ו' והתפלה הראשונה של שנת תש"מ ד', שרו באופן נעים ומתוך התלהבות יוצאת מן הכלל מקהלת הילדים של התלמוד תורה-מבור קרשט שנתנו עשרים דקות של שירה וזמרה שהחלו עם, הבאנו שלום עליכם, נמשכו עם ישרים מסור-תיים (בתוכם, "אנינו מלכנו" מרשים מאוד) ועם-מיים בעברית ובאדיש ונגמרו ב"לשנה הבאה ב-רושלים".

בסמטת דרשתו החגיגית, הביע מן הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט"א את ברכת ההמשך והלבטת לאורה הדגול ש"בזכותו בינינו כרגע קדוש זה, היא סבל התנשמות החלום הנעלי של עם ישראל".

ברכת מרן הרב הראשי

"אנחנו נמצאים עכשיו, בין השמשות", על פרשת דרכים לא רק בין שני ימים אלא בין שנה וחברתה. לא שמעו שמינו של זה עד שזרחה שמינו של זה, לא נאמר רק על משה והיושע אלא על הגורל ההיסטורי שלנו, אנחנו נמצאים בתקופת מעבר שהיא בבחינת נשר בין הלילות ובין הנאולה, יש ערבוב בין "סוף הלילות" ו"ראשית צמחת נאול-תנו", בין עבר מלא צרות ובין עתיד מלא תקווה. בהפסקה זו לא רק בין מנחה למערב, אלא בין שנה לחברתה, אנחנו מוראים פיוט מרשים ושמנו "אחות קטנה" ומתוכו נשמעה האנחה והנאקה של עם אומלל שהרגים, גוזלים, שודדים אותו בכל הדר וישבכל שנה, מפעם לפעם וזאת חזרה ונחל הגיון והאכל שעבר עליה ומתפלת, תכלה שנה וקלותיה".

לפנינו שלנו היה חזון והוא ראה שבוא יבוא זמן שכלשנונו את הכול של השנה שעברה ונפתח את לוח השנה החדש, נזכר סוף-סוף - להביט לעתיד ולתפלת, תחל שנה וברכותיה".

אחרי שנה-איש, הפרופסור הנערץ - אני שמח שקבלתי הערב את האפשרות לנמול לך חלקית את האדיבות שהראית לי בכל פעם כשאביט בטובך לכלב אותי בארמון נישא המדינה בירושלים עיר

פסגת - חיים

מאת הרב הראשי דר. דוד משה רוזן

נלייה זו שלנו נמשכת תקופה של ארבעה אלפים שנה ובמקמי נפשונו הרוש, כי אם נעצור בה, ולו רק לרגע קט, ובלעה אותנו תהום ההיסטוריה. הגורל החזירי כולו עומד בסיוע של עלייה מתמדת. שליחותו של העברי הראשון-אברהם אינו ע"ה - ראשית התנשבות יסורה בהבזה השמית, תחילתה מאותו הרגע שבו קים את העו תיפלא, "הבטנא השמית... כה ויהי ורש" (בראשית מ"ו, 5). ומי או, כה אנחנו, זרע אברהם-יצחק-יעקב, בסכמים מכוונים אל על, כה אנחנו בעינים נשואות לשמים, למרומים. אותו "השמיטה" קובע גם את אורחות חיונו של יעקב-ישראל. צעירי הראשונים עומדים כבר בסיוע אתה-לחם-ספל של, סולם מועב ארצה וראשו מגיע - בכל זאת - השמיטה, של סולם זה ששליכו מייצגים את שאיפת האדם לשלימות, את כסיהתו לקירבה שמיטה. החזון היהודי נעלייה ולתהומות עובר כחופשינו גם בפרקיהנחמה הנפלא של נביא-הנחמה, ישעיהו, "ב"חמו נחמו עמי" שלו: "כל גיא יושא, על הר גבוה עלי לך משרת ציון, הריני, אל תירא... שאו חרסו עיניכם וראו מי ברא אלה... יערו אבר כנשרים" (ישעיהו מ'). ובר, עולה לו היהודי, עולה ומספס מספל לספל, מטיירנו למיידנו עד הנינו לפנה, כשכל חנייה וחנייה שלו משמשת לא כמשרת, אלא חנייה לשם התנשבות נוספת, חנייה לצורך עלייה. וכיוון שמסלולו ההיסטורי לא במצב אופקי, אלא סאונד וזקוף הוא, מלא הוא עמל וסבל, משום זה דרכו ודועה נהרות נחלו דם ונבשושות של קדושים למכביר. כי מאז ומעולם נמנה הוא על שחרו הקירמה, על אלה שלשלימו עם המציאות הקפאה, על אלה שחופשו דרך לקיום ציו התורה "וישן מפני חרש תוצאו".

תכונה סחותית זו של היהדות מיוצגת בלוח העברי ע"י השבת. בתום ששת ימי החול, יבוא יום המנוחה - הראשונה מהתביעות החברתיות-דתיות שהציג משה למעלה (מרדש רבה שמות א"ל"ב) - שיהודו ליהפך ליום שבו יתרווח האדם שבת לרמה היומיומית. מרגע כניסתו של יום זה, מסמך ביה-השמשות, מייד - "באה שבת, באה מנוחה" (סנהדרין ל"ח), מייד אורירה של חג תמלא כל בית יהודי ובמקום התמללה השתלשלה מנוחה שלמה של, ויזקירו את שבת. ובר, היום השביעי יהיה ליום-חנייה נפשית-רוחנית בעל דרגה נבונה, כעין מיצפה שיעליו ויקל לנו להסתכל בחיים ולחבין את אורחותיהם. אין להשיג את סוד קיומה של היהדות בלי התפישת של שבת. וכבר אמר הנה-העדות גדול בקשר עם האיסורה "שמור לי ואשמור לך" (ב"מ פ"ב, ב, במשנה), וביאורה שהשבת, כביכול, אומרת לעם ישראל, "אם תשמור עלי, אשמור גם אני עליך", אמר ההוגה הדעות ש"י וינר מן ששטמר וראש השבת, ששבת השבת על ישראל - אילמלא השבת, שפרשה הסיד כנפיה לחגן על היהודי במעופו למרומים, בערפלי הזמן אבר וזכרו. מקומו של יום-הכיפורים בין ימי השנה כמקומה של השבת בין ימי השבוע. "אחת בשנה" - שבת היהודית של השנה כולה, הרושית הרונה מהשיגרתיות. והו מוננה המוסרי של ההנהגה המקראית, "שבת שבתו".

ביסמך זו של יום-הכיפורים, שבה, ישראל לוביש לבנים ומתעצפים לבנים (ירושלמי י"ד פ"א, ג'), חלוק לבן זה של קהל סבל המחילה והמחנה וגם רזון לאחרון הבגדים של היהודי, במעליעת זו מנתק הוא את כל השרשאות שבהם כובל החומר את הנשמה, ותוך התפסות הנשמות עולה בוינוק ניעו לפיסגה זו שמיידר התהלים כה הימים לקרא אלה, "הר ה'". "בהר גבוהי זה, מקום מיפגש לפועם תלת האנפין, עם קונו, חברו ועמיעצמו הוא, יש לו ליהודי לבחון ול-סמור את העבר ועתידו, שם המקום ל"אשר מיום עינים וראו מי ברא אלה", המקום המפואר ביותר ל"השבון נפש" אמיתי, וכמה שמומים היו החיים וללא-נשוא אילמלא משמעותם במובן של עלייה מתמדת!

פיסגת חיים כזו הוא יום-הכיפורים. ולכן כבואנו לעבודת ה' במקדש-שעט שלנו, על כל אחד מאיתנו מוטל לשאוף את עצמו, יחד עם נעים-וסירות ישראל: "מי יעלה בהר ה'?" כלום עשינו הכל מה שבידנו למען שגלילת לחתנבר על כל אבני הנגה, המידרונות התלולים, הולשותינו ונמיותינו, להשתלט על כל מה שהוא בן-החיות, כדי להניח לפיסגה זו של, "ההר ה'", בה נזכר לזוהת את הערכים האמי-תיים שבחינו, ואחרי חניית מה להפנות מבטינו לפסגות גוספות ולהתקרב קירבה נוספת לשאיפותינו, קירבה נוספת לא-עליו.

קבלת-פנים לכבוד מר מרדכי קרני, שרייעץ בשגרירות ישראל

ביום ראשון 28 באוגוסט 1983, התקיימה קבלת-פנים חגיגית של ועד הקהילות היהודיות מר-ס רומניה, לכבוד מר מרדכי קרני שרי-ועץ בש-תקורת מדינת ישראל בבוקרשט ורעיותו, לרגל פיוס הירידה והפליטות וזוהרת ישראל. השתתפו מנהיגי ועד הקהילות היהודי רומניה ושל הקהילה היהודית בבוקרשט, חברי האקדמיה, אנשי מדע, סופרים, מלחינים, אנשי השכלה מפור-סמים, עתונאים.

נזכרו אנשי צוות השגרירות הישראלית בבוקר-רשט, מר קרני פרנק, יועץ שגרירות ארה"ב בבוקר-רשט, ואישים אחרים שהוסיפו את הערצתם על זיו של הקהילה היהודית למר קרני, דיפלומט גדול, ידירה הנכבד של קהילותינו.

כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רוזן בירך בחימוט את מר קרני, בהראותו על התנהגו-תו המיוחדת במור יהודי טוב כשל, "מרדכי היהודי" מלגילת אחרת, מר מרדכי קרני וזה בא-הדת העמוקה של יהדות רומניה שמכרכת אותו בחימוט, עכשיו בחזרתו לארץ. כמים, מן הרב קבלת הפנים התקיימה באווירה חמה של אחות.